



ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 26.11.2015 г.
COM(2015) 700 final

**ПРОЕКТ НА СЪВМЕСТЕН ДОКЛАД ЗА ЗАЕТОСТТА
НА КОМИСИЯТА И НА СЪВЕТА**

**придружаващ съобщението на Комисията
относно годишния обзор на растежа за 2016 г.**

**ПРОЕКТ НА СЪВМЕСТЕН ДОКЛАД ЗА ЗАЕТОСТТА
НА КОМИСИЯТА И НА СЪВЕТА**

**придружаващ съобщението на Комисията
относно годишния обзор на растежа за 2016 г.**

Проектът на съвместния доклад за заетостта (СДЗ), предвиден в член 148 от ДФЕС, е част от пакета за годишния обзор на растежа (ГОР), с който се открива европейският семестър. В качеството си на основен елемент за икономическо управление на равнище ЕС, СДЗ представя годишен преглед на основните тенденции в заетостта и социалната сфера в Европа, както и извършването на реформи в държавите членки в съответствие с насоките за политиките за заетост на държавите членки и приоритетите в ГОР.

В този контекст, проектът на съвместния доклад за заетостта за 2016 г. сочи следното:

Състоянието на заетостта и социалното положение бавно се подобряват, като същевременно се запазват признаци на различия между и в рамките на държавите членки. В съответствие с постепенното икономическо възстановяване, равнището на заетост отново се увеличава, а коефициентът на безработица спада в почти всички държави членки. През 2014 г. годишният коефициент на безработица за ЕС-28 все още е бил над 10 % и по-висок в еврозоната, но допълнително е спаднал през 2015 г. Безработицата сред младите хора и дългосрочната безработица също така намаляват от 2013 г. насам, като се задържат на високи общи равнища. Въпреки скромното сближаване в условията на пазара на труда, което бе наблюдавано през 2014 г., продължават да съществуват големи различия между държавите членки. Доходите на домакинствата в ЕС са се увеличили леко през 2014 г. и в началото на 2015 г., облагодетелствани от по-интензивната икономическа активност и подобряването на конюнктурата на трудовия пазар. През 2013 г. и 2014 г. като цяло броят и делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, се е стабилизирал. Социалните тенденции обаче все още показват задълбочаване на различията в рамките на ЕС, както сочи наборът от водещи показатели за заетостта и социални показатели по отношение на тенденциите при изложените на риск от бедност и неравенството. Въз основа на добрите практики могат да бъдат определени известен брой общи целеви показатели, за подпомагане на процеса на

сближаване във възходяща посока, като едновременно с това се отчитат различните изходни позиции и практики в държавите членки.

Реформите в подкрепа на добре функциониращите, динамични и приобщаващи трудови пазари трябва да продължат. Няколко държави членки проведоха реформи с положителни резултати, видими например в повишаването на равнищата на заетост. Необходими са обаче повече усилия за стимулиране на растежа и формиране на среда, благоприятстваща създаването на качествени работни места. Като се има предвид, че актуалният ръст на заетостта се дължи до голяма степен на увеличението при срочните договори, държавите членки следва да продължат, а в някои случаи и да засилят, мерките в отговор на предизвикателството, свързано със сегментираните пазари на труда, като осигуряват необходимия баланс между гъвкавост и сигурност.

Данъчните системи трябва да подкрепят в по-голяма степен създаването на работни места Бе положено началото на реформи в данъчните системи, често насочени към такива групи като младите хора и дългосрочно безработните, с цел намаляване на демотивиращите фактори за започване на работа и — едновременно с това — намаляване на данъчното облагане на труда, за да бъде подкрепено (пре)наемането от страна на фирмите. Въпреки това, в последните години общата данъчна тежест върху труда се е увеличила в значителен брой държави членки, особено за лицата с ниски средни заплати. Тази тенденция буди безпокойство с оглед на все още високите коефициенти на безработица в много държави членки, като се има предвид, че високите равнища на данъчна тежест могат да ограничат както търсенето, така и предлагането на работна ръка.

При определянето на заплатите като цяло се наблюдава продължаващо задържане на заплатите. Реформите укрепиха механизмите за определяне на заплатите, насърчаващи привеждането на тенденциите при заплатите в съответствие с производителността и увеличаване на разполагаемия доход на домакинствата, с по-специално внимание върху минималната работна заплата. Като цяло, актуалните изменения в областта на заплащането изглеждат доста балансирани в повечето държави членки и допринесоха за уравновесяването в рамките на еврозоната. Реалните заплати в повечето държави членки се движат до голяма

степен в съответствие с производителността, с няколко изключения. Това е положително развитие за вътрешното и външното равновесие на държавите, дори като се има предвид необходимостта от някои допълнителни корекции.

Инвестициите в човешки капитал чрез образование и обучение са основно фокусирани върху младите, но някои държави членки се включиха и в широкомащабни усилия за реформиране на образователните си системи или за разширяване на възможностите за образование за възрастни и за професионално обучение. Независимо от това, публичните разходи за образование са намалели в почти половината от държавите членки и са спаднали с 3,2 % за ЕС като цяло, в сравнение с 2010 г. Модернизирането, по-доброто съответствие между уменията и потребностите на пазара на труда и устойчивите инвестиции в образование и обучение, включително в свързани с цифровите технологии умения, са от съществено значение за бъдещата заетост, икономическия растеж и конкурентоспособността в ЕС.

Държавите членки продължиха усилията си в подкрепа на младежката заетост и за преодоляване на високите равнища на NEET (никъде неработещи, неучещи и необучаващи се). Гаранцията за младежта се превърна в движеща сила за подобряване на прехода от училище към работа и за намаляване на безработицата сред младите хора; първите резултати вече са видими, като делът на младите хора, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение, намалява. Независимо от това продължаващото ѝ прилагане, подкрепяно и по линия на национални източници на финансиране, и акцентът върху структурните реформи ще бъдат от съществено значение за устойчивите постижения. Коефициентът на младежка безработица в ЕС започна да намалява, но не във всички държави, като разликите между държавите продължават да бъдат значителни.

Реинтеграцията на дългосрочно безработните на пазара на труда трябва да остане приоритет. Дългосрочната безработица представлява понастоящем 50 % от безработицата, което представлява важно предизвикателство пред заетостта и социалните политики. Вероятността безработицата да се трансформира в икономическа неактивност се увеличава с времето, прекарано без работа. Това може

да има значителни отрицателни последици за икономическия растеж, също и с оглед на необходимото повишаване на производителността и демографските промени. Преходите от дългосрочна безработица към заетост в много държави членки следва да бъдат по-добре подкрепени чрез активни мерки на пазара на труда. Необходими са незабавни действия по отношение както на търсенето, така и на предлагането, преди дългосрочно безработните да бъдат обезкуражени и да преминат към икономическа неактивност.

Продължаващата реформа на социалния диалог е предимно свързана с реформата в колективното договаряне, както и с представителството на работниците и служителите. Колективното договаряне става по-децентрализирано в посока от (между-)отраслово към фирмено равнище. В тези държави членки, в които съществуват колективни трудови договори на (между-)отраслово равнище, възможностите за сключване на споразумения за определяне на условията на труд на фирмено равнище са се увеличили. В такъв контекст на децентрализирано колективно договаряне структурите за представителство на работниците и координирането на договарянето с по-високите равнища и хоризонтално са от решаващо значение за гарантиране на повишаването на производителността и заетостта, както и на справедлив дял от възнаграждението за работниците. Участието на социалните партньори в разработването и прилагането на политиките трябва да бъде подобро.

Въпреки факта, че все повече жени са висококвалифицирани и дори с по-добри резултати от мъжете по отношение на завършена образователна степен, те продължават да бъдат недостатъчно представени на пазара на труда. Разликата в заетостта между половете продължава да бъде особено голяма за родителите и лицата, полагащи грижи за други хора, което подсказва необходимост от по-нататъшни действия, например в областта на грижите за децата, като същевременно съществената разлика в пенсиите между половете в ЕС възлиза на 40 %, което е свързано с по-ниското заплащане и по-кратката кариера на жените. Това води до необходимост от допълнителни действия към цялостна интеграция на подхода на баланс между професионалния и личния живот в процеса на разработването на политиките, включително заведения за полагане на грижи, отпуски и гъвкаво работно време, както и данъчни и осигурителни системи без

демотивиращи фактори за това вторият член на домакинството да работи или да работи повече.

Държавите членки продължиха да модернизират системите си за социална закрила с цел улесняване на участието в пазара на труда и за предотвратяване и защита от рискове през целия живот. Системите за социална закрила трябва да предоставят по-добра защита срещу социалното изключване и бедността и да станат широкообхватни инструменти в услуга на развитието на личността, пазара на труда, преходите през целия живот и социалното сближаване. Адекватните пенсии остават зависими от способността на жените и мъжете да имат по-дълга и по-пълноценна кариера, като политиките за стимулиране на активния живот на възрастните хора обхващат в достатъчна степен здравето и обучението. Инвестициите в населението в трудоспособна възраст, включително чрез предоставяне на грижи за децата, е от съществено значение за осигуряване на приобщаваща трудова реализация, както и на устойчиви публични финанси. Здравните системи допринасят за индивидуалното и колективното благосъстояние и за икономическия просперитет. Стабилните реформи гарантират устойчива финансова основа и насърчават предоставянето на и достъпа до ефективни първични здравни услуги.

През 2015 г. държавите членки бяха изправени пред необходимостта да се справят с нарастващ приток на бежанци, като някои държави членки бяха особено засегнати. Държавите членки взеха решения относно пакети за интеграция, както и относно възпиращи мерки. Ако краткосрочното въздействие, обусловено от по-високите публични разходи, е относително малко — макар и по-изразено в някои държави членки — в средносрочен и дългосрочен план интеграцията на пазара на труда е от най-голямо значение. Държавите членки трябва да гарантират, че лицата, търсещи убежище, имат достъп до пазара на труда не по-късно от 9 месеца от датата, на която са подали молба за международна закрила.

1. ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА ПАЗАРА НА ТРУДА И В СОЦИАЛНАТА СФЕРА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

В настоящия раздел е представен преглед на тенденциите и предизвикателствата на пазара на труда и в социалната сфера в Европейския съюз. Той започва с общите констатации, произтичащи от набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели. По-долу следва по-подробен анализ на основните трудови и социални области.

1.1 Общи констатации въз основа на набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели

В настоящото си трето издание наборът от водещи показатели за заетостта и социални показатели представлява неразделна част от съвместния доклад за заетостта. Както се потвърждава от най-новите насоки за заетостта¹, наборът от показатели е особено полезен инструмент, който допринася за навременното откриване на ключови проблеми по отношение на заетостта и социални проблеми и различия и за установяване на областите, в които е най-необходим политически отговор. Това се постига чрез внимателно наблюдение и тълкуване както на равнищата, така и на измененията на всеки показател. Комисията използва резултатите от набора от показатели като основа при изготвянето на докладите по държави и специфичните за всяка държава препоръки за 2015 г., с цел по-добро справяне с предизвикателствата и по-адаптирани препоръки в областта на политиките.

Анализът на констатациите от набора от показатели допринася за по-доброто разбиране на тенденциите в заетостта и социалната сфера. Това от своя страна допринася за по-силен акцент върху заетостта и социалните показатели в европейския семестър, както е предложено в доклада на петимата председатели относно завършването на изграждането на европейския икономически и паричен съюз² и очертано в неотдавнашното съобщение „Стъпки към завършването на икономическия и паричния

¹ Решение на Съвета относно насоки за политиките за заетост на държавите членки за 2015 г., Брюксел, 21 септември 2015 г., 11360/15

² На разположение на адрес: http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_bg.pdf

съюз“³. Подобренията в тълкуването на набора от показатели допринасят за обективното идентифициране на тенденции на различия в заетостта и социалната сфера. Наборът от показатели следва да се разглежда във връзка с констатациите от други инструменти като наблюдението на резултатите в областта на заетостта (НРЗ), наблюдението на резултатите в областта на социалната закрила (НРСЗ) и наборът от показатели за процедурата при макроикономически дисбаланси (ПМД) с добавените наскоро към тях водещи показатели за заетостта⁴.

Потенциално проблемните водещи изменения и равнища в сферата на заетостта и в социалната сфера, пораждащи различия в ЕС и изискващи допълнителен анализ и евентуално по-силен политически отговор, се проследяват в три направления (вж. подробни таблици в приложението):

- за всяка държава членка се следи промяната на показателя за дадена година в сравнение с по-ранни периоди (тенденция във времето);
- за всяка държава членка се следи разликата със средните равнища за ЕС и за еврозоната през същата година (даваща представа за съществуващите различия в областта на заетостта и социални различия);
- следи се промяната в показателя между две последователни години във всяка държава членка в сравнение с промените на равнищата в ЕС и в еврозоната (показва динамиката на социално-икономическото сближаване/различия).

Разглеждането на измененията за предходни периоди и отстоянията от средното за ЕС равнище въз основа на набора от показатели⁵ показва, че държавите членки са засегнати от кризата по различни начини и възстановяването е неравномерно. В около половината от държавите — членки на ЕС, поне при два показателя съществуват нови моменти, които пораждат известна загриженост.

Шест държави членки (Гърция, Хърватия, Кипър, Португалия, Испания и Италия) са изправени пред редица съществени предизвикателства в заетостта и социалната сфера. Положението в две държави членки (Франция и Финландия) разкрива проблемни тенденции в коефициентите на безработица и младежка безработица, придружени от

³ COM(2015) 600 final, 21.10.2015 г.

⁴ Срв. Доклад за механизма за предупреждение за 2016 г. (ДМП)

⁵ Моля, вижте предишния раздел за подробен преглед по показатели.

спад в разполагаемия доход във Финландия. Показатели, открояващи явления, свързани със социалното изключване, са отбелязани за пет държави (Румъния, България, Литва, Латвия и Естония). И накрая, две държави членки (Малта, Люксембург) представляват съчетание от проблемно положение при един показател и добри, но влошаващи се стойности при друг.

По-подробно, Гърция е изправена пред критична ситуация при всички показатели. В Хърватия се проявяват проблемни тенденции и равнища по отношение на безработицата, NEET и показателите за бедността. В Кипър коефициентите на общата и на младежката безработица, както и показателят за риска от изпадане в бедност, показват тревожни тенденции, докато за дела на NEET се смята, че е неблагоприятен, но се подобрява. Италия показва много тревожни тенденции при показателите, свързани с положението на младите хора на пазара на труда, както и доста проблемно развитие при коефициента на обща безработица и социалните показатели. В Португалия коефициентите на общата и на младежката безработица все още пораждат безпокойство, но в последно време се подобряват. Тези положителни промени все още не са се проявили в социалната област, като степента на изложеност на риск от бедност (AROP) и индикаторите за неравенството все още са на високи равнища. В Испания развитието по отношение на коефициента на безработица и дела на NEET се подобрява (тръгвайки от проблемни равнища), докато ситуацията по отношение на младежката безработица, бедността и неравенството продължава да е предизвикателство.

Финландия отбеляза отрицателни тенденции във всичките три показателя за заетостта, с оглед на много голямото увеличение, отчетено през последния период, и отбелязва влошаване на brutния разполагаем доход на домакинствата. Във Франция коефициентите на общата и на младежката безработица са по-високи от средните за ЕС и продължават да се увеличават.

Въпреки че състоянието на пазара на труда в няколко държави е стабилно или се подобрява, по отношение на социалните показатели може да се забележи по-тревожна ситуация. Румъния е изправена пред критични ситуации по отношение на дела на NEET, AROP и неравенството. България регистрира втория най-висок ръст при неравенството, като тръгва от вече високи равнища, докато за положението с NEET все

още се смята, че е неблагоприятно (но се подобрява). И двата социални показателя все още се разглеждат като проблемни в Латвия, Литва и Естония.

Тенденциите в две държави членки показват смесена картина, като някои показатели се влошават от добри или вече проблемни равнища. В Люксембург делът на NEET се е увеличил (от все още добри равнища), а показателят за неравенството показва, че са налице проблеми, които трябва да бъдат следени. Малта регистрира голямото увеличение в процента на изложените на риск от бедност (от сравнително добри равнища) и в дела на NEET.

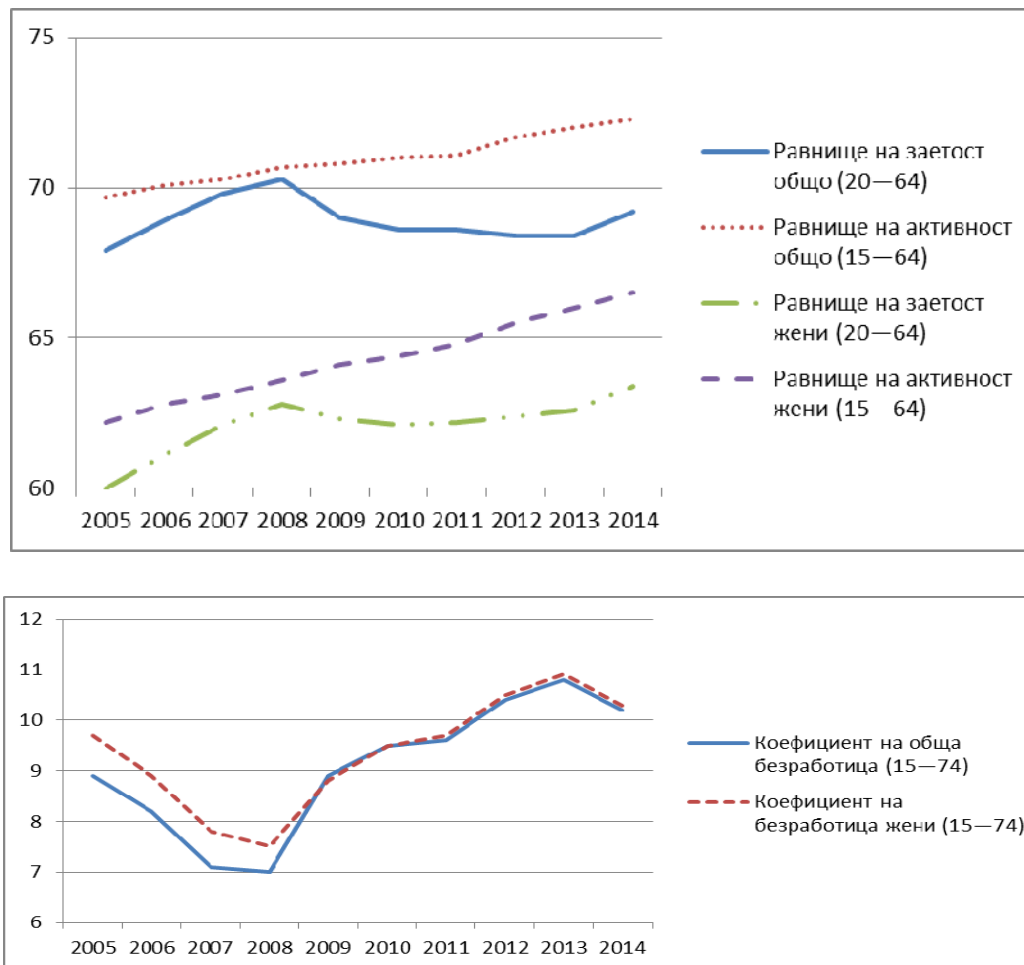
Освен това Австрия като цяло показва добро или много добро положение по всички показатели, въпреки че се наблюдава леко влошаване по отношение на коефициента на обща безработица и дела на NEET.

1.2 Тенденции и предизвикателства на пазара на труда

Икономическото възстановяване в ЕС започна през 2013 г. и повечето показатели на пазара на труда започнаха да се подобряват скоро след това. Независимо от това тежестта на кризата и бавното възстановяване, особено в еврозоната, все още не позволяват достигане на предкризисните нива на реалния БВП. Равнищата на заетост понастоящем отново се покачват (фигура 1). През 2014 г. равнището на заетост (населението на възраст между 20 и 64 години) се повиши с 0,8 процентни пункта (пп) в сравнение с предходната година, до 69,2 % в ЕС-28, и с 0,4 процентни пункта до 68,1 % в ЕЗ-19⁶. В същото време равнището на активност (сред населението на възраст от 15 до 64 години) се е увеличило съответно с 0,3 и 0,1 процентни пункта, достигайки 72,3 % както в ЕС-28, така и в ЕЗ-19. Тенденцията към постоянно увеличаване на безработицата, започнала през 2008 г., беше преобърната през 2013 г., като коефициентът на безработица (15—74 г.) спадна от 10,8 % на 10,2 % в държавите от ЕС-28 и от 12,0 % на 11,6 % в държавите от ЕЗ-19 между 2013 и 2014 г. Низходящата тенденция беше затвърдена през първото полугодие на 2015 г., като коефициентът на безработица спадна съответно с 0,7 процентни пункта в ЕС-28 и с 0,5 процентни пункта в еврозоната в сравнение със същия период на 2014 г.

⁶ [актуализация за 2015 г., когато е налична]

Фигура 1: Равнище на заетост, коефициент на безработица и равнище на активност, ЕС-28, общо и при жените



Източник: Евростат, наблюдение на работната сила

Тенденциите при заетостта и безработицата се дължат на движенията на вероятността за намиране на работа и на вероятността за загубване на работата. Вероятността за намиране на работа се е възстановила от ниските си стойности от началото на 2013 г., като в същото време вероятността за загубване на работата започна да намалява от началото на 2012 г. Наблюдаваният спад на безработицата през 2013 г. и 2014 г. беше свързан основно с намаленията на вероятностите за загубване на работата, докато вероятностите за намиране на работа, въпреки че се възстановяват, все още са под равнищата отпреди кризата и продължават да са особено ниски за търсещите работа, преминали през дълги периоди на безработица.

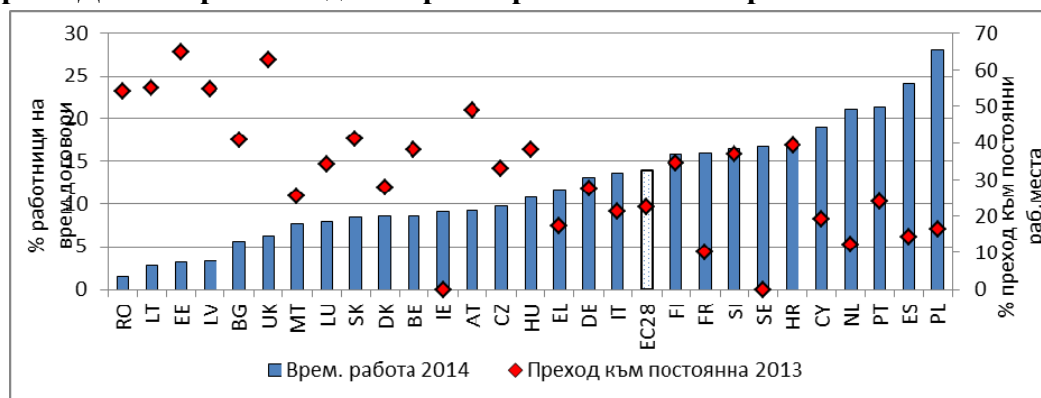
Динамиката на растежа на заетостта беше различна за различните държави членки, икономически отрасли и видове договори. През 2014 г. равнищата на заетост (за възрастова група 20—64 год.) се увеличиха във всички държави членки в сравнение с 2013 г., с изключение на Финландия (–0,2 процентни пункта), Австрия (–0,4) и Нидерландия (–0,5). Независимо от това разликите в равнищата остават, като равнищата за 2014 г. варират от 53,3 % в Гърция и малко под 60 % в Хърватия, Италия и Испания, до над 75 % в Нидерландия (75,4 %), Дания (75,9 %), Обединеното кралство (76,2 %), Германия (77,7 %) и Швеция (80,0 %). По отношение на отрасловите тенденции подобряването в равнищата на заетостта вече е достигнало до повечето отрасли, включително тези, които са най-силно засегнати от кризата, като селското стопанство, строителството и промишлеността. Що се отнася до видовете договори, в съответствие с очакванията през изминалите години заетостта е най-променлива при срочните договори и в по-малка степен при постоянните договори или самостоятелно заетите лица, които са се запазили повече или по-малко стабилни от 2011 г. насам. От 2013 г. нарастването на общата заетост е предизвикано основно от увеличаване на броя на срочните договори. Както е видно от фигура 2, използването на срочни договори се различава значително в отделните държави членки, като през 2014 г. дяловете варират от под 5 % в Румъния и Балтийските държави до над 20 % в Нидерландия, Португалия, Испания и Полша. Степента на преминаване от срочни към постоянни договори също се различава в отделните държави и изглежда, че степента на преминаване е най-висока (най-ниска) за онези страни, в които делът на срочните договори е най-нисък (най-висок). Както дяловете на срочните договори, така и преминаванията от срочни към постоянни договори са показателни за това колко гъвкави са пазарите на труда. Освен това те вероятно отразяват различията в законодателството за защита на заетостта между отделните държави и степента, в която националните пазари на труда се характеризират с ефекти „местни-външни“ (insider-outsider). Това предизвиква особена загриженост в държавите, използващи масово срочни договори, където те често не подобряват шансовете за намиране на постоянна работа на пълно работно време, както е показано на фигура 2.

Нестандартните трудови договори са по-разпространени при жените, младите хора и нерутинния ръчен труд. Те, както изглежда, са свързани с ощетяване по отношение на заплащането и са концентрирани сред нископлатените работници⁷. Друг аспект на

⁷ ОИСР (2015 г.) — In It Together: Why Less Inequality Benefits All

проблема с несигурността на работните места е степента на принудителното непълно работно време, която се е увеличила от 16,7 % на 19,6 % от общата заетост, и разпространението и диверсификацията на формите на временна работа⁸.

Фигура 2: Дял на срочните договори и преминаване от срочни към постоянни



Източник: Евростат, наблюдение на работната сила и статистика за доходите и условията на живот. Кратко описание: Данните относно преминаванията за BG, EL, PT и HR се отнасят за 2012 г., а за AT — за 2014 г. Няма налични данни за преминаванията за IE и SE.

Развитието на заетостта отразява тенденциите при (нетното) създаване на работни места, като малките и средните предприятия (МСП) се възприемат традиционно като двигателя за растежа на заетостта. Между 2002 г. и 2010 г. 85 % от новите работни места в ЕС са били създадени от МСП. За разлика от това, между 2010 г. и 2013 г. заетостта в МСП в ЕС е спаднала с 0,5 %. До този момент също така в много държави членки предлагането на кредити за нефинансовия сектор остава слабо, което се дължи на фактори както по отношение на търсенето, така и на предлагането, включително реструктурирането на отраслите и намаляването на задлъжнялостта, които последваха след финансовата криза. Ограниченият достъп до финансиране вероятно ще ограничи и броя на стартиращите предприятия. През 2014 г. броят на самостоятелно заетите лица се е увеличил с приблизително същия темп като заетостта, като процентът на самостоятелно заетите лица на равнище ЕС е останал непроменен — 14,6 %, което е по-малко от 15-те процента, наблюдавани през 2004—2006 г. Процентът на самостоятелно заетите жени продължи да е около 10 %, а процентът при мъжете остана приблизително една пета. Равнищата и измененията в процента на самостоятелно заетите лица в държавите членки са много неравномерни и отразяват редица фактори, като например рамкови условия, национален предприемачески дух и

⁸ Eurofound (2015) - *Developments in working life in Europe: Годишен преглед на EurWORK за 2014 г.*

възможности за платена заетост. Процентите са значително над равнищата, наблюдавани преди 10 години в Нидерландия, Словакия, Словения, Гърция, Обединеното кралство и Чешката република.

Равнищата на активност са различни за различните групи от населението и държави членки. Те се движат по-стабилно от равнищата на заетост, което потенциално показва само незначителен „ефект на обезкуражаване“. В съответствие с по-дългосрочните тенденции, те показват постоянно увеличение при някои групи, по-специално жените и по-възрастните работници, докато при нискоквалифицираните работници и младите мъже на възраст между 15 и 24 години равнищата на активност са спаднали. Въпреки че разликите в равнищата на активност са намалели с течение на времето — както между мъжете и жените, така и между по-възрастните работници и работниците на възраст между 25 и 54 години — те остават значителни. През 2014 г. равнището на активност на жените в ЕС-28 е било 66,5 %; въпреки че тази стойност е все още с 11,5 процентни пункта под тази за мъжете, разликата е намаляла от 13,2 процентни пункта през 2010 г. Разликите между половете по отношение на работата на пълно/непълно работно време се прибавят към различията в равнищата на активност и водят до разлики между половете по отношение на заплащането, които в течение на трудовия живот се натрупват като различия между половете по отношение на пенсиите. Между 2010 г. и 2014 г. разликата в равнищата на активност между по-възрастните работници (55—64 г.) и работниците на възраст от 25 до 54 г. намаля от 35,4 на 29,6 процентни пункта. За разлика от това, разликите между местни и чуждестранни лица и между лицата със и без увреждания не са намалели. Разликите между отделните държави при общите равнища на активност остават значителни (от 63,9 % в Италия до 81,5 % в Швеция през 2014 г.), както и при тези за специфични групи, което отразява разлики в икономическите условия, институционалните механизми и личните предпочитания на работниците.

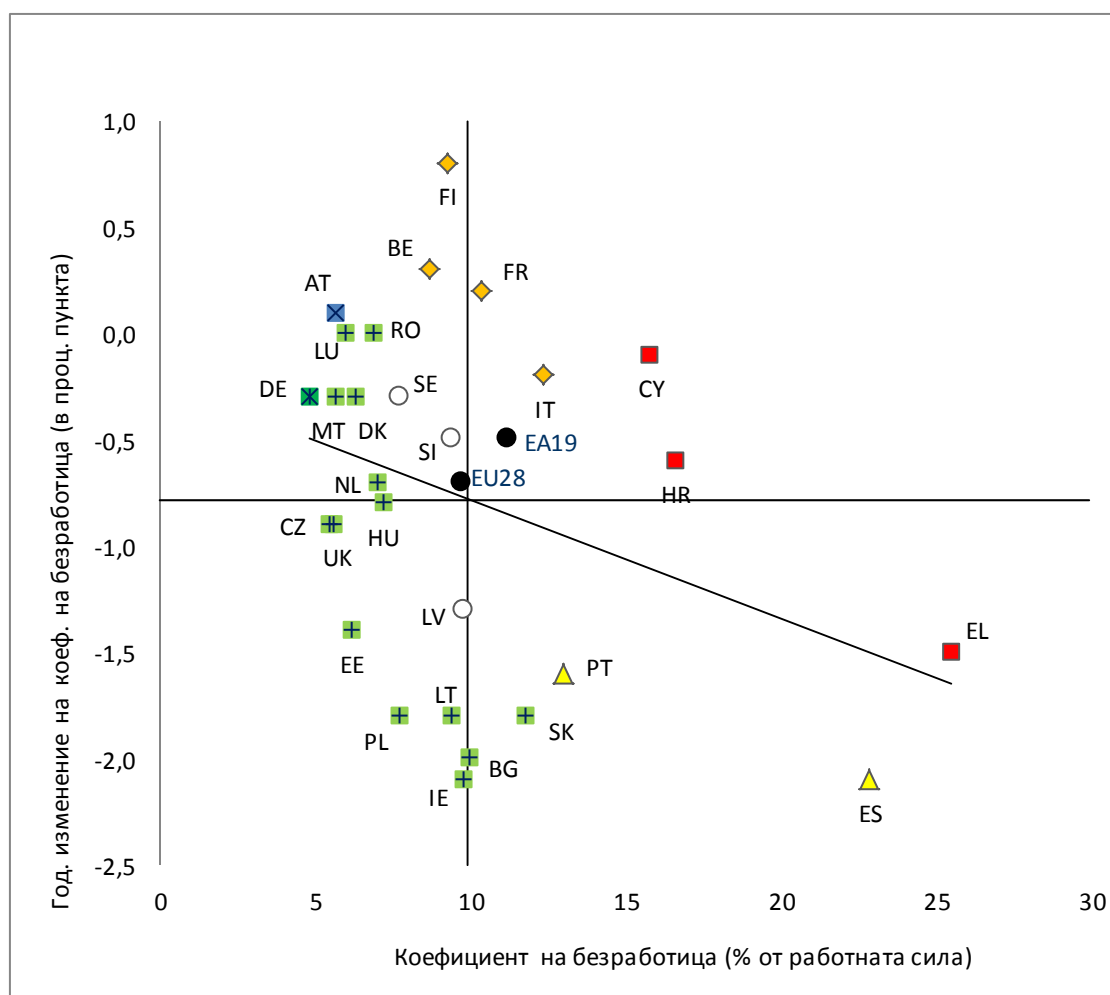
Безработицата и младежката безработица започнаха да намаляват, но не във всички държави членки, като разликите между държавите остават значителни. Въз основа на констатациите от набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели, известно сближаване на коефициентите на безработица може да се наблюдава в цяла Европа, с по-високо от средното намаление в редица държави членки, които имаха много високи равнища на безработица (Испания и Португалия са най-

уместните примери, следвани от Гърция). Все пак, както е видно от фигура 3, през първата половина на 2015 г. коефициентът на безработица е вариал от около 5 % в Германия до над 20 % в Испания и Гърция. Коефициентът на безработица също изглежда много висок в Хърватия и Кипър, с продължаващо нарастване в Кипър.

Влошаваща се тенденция със значително по-високо от средното увеличение може да се наблюдава в много държави със сравнително по-добри стойности на коефициентите на безработица. Такъв е случаят с Белгия, Франция, Финландия и Австрия (последната обаче все още е с много нисък коефициент на безработица — 5,1 %). Сред тези държави Финландия показва най-голямото увеличение в ЕС-28 — с 0,8 процентни пункта. Въпреки че безработицата намалява в Италия, темпът на намаление е бавен в сравнение със средния. Тези тенденции следва да бъдат внимателно анализирани, тъй като те могат да станат по-дългосрочни.

С оглед на равенството между половете намаляването на коефициента на безработица като цяло е сравнимо за мъжете и жените (съответно с 0,8 и 0,7 процентни пункта в ЕС-28). Коефициентите на безработица сред жените остават проблемни в Южна Европа (особено в Гърция и Испания) и в някои източноевропейски държави (Хърватия, Словакия).

**Фигура 3: Коефициент на безработица и годишно изменение, докладвани в
набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели**

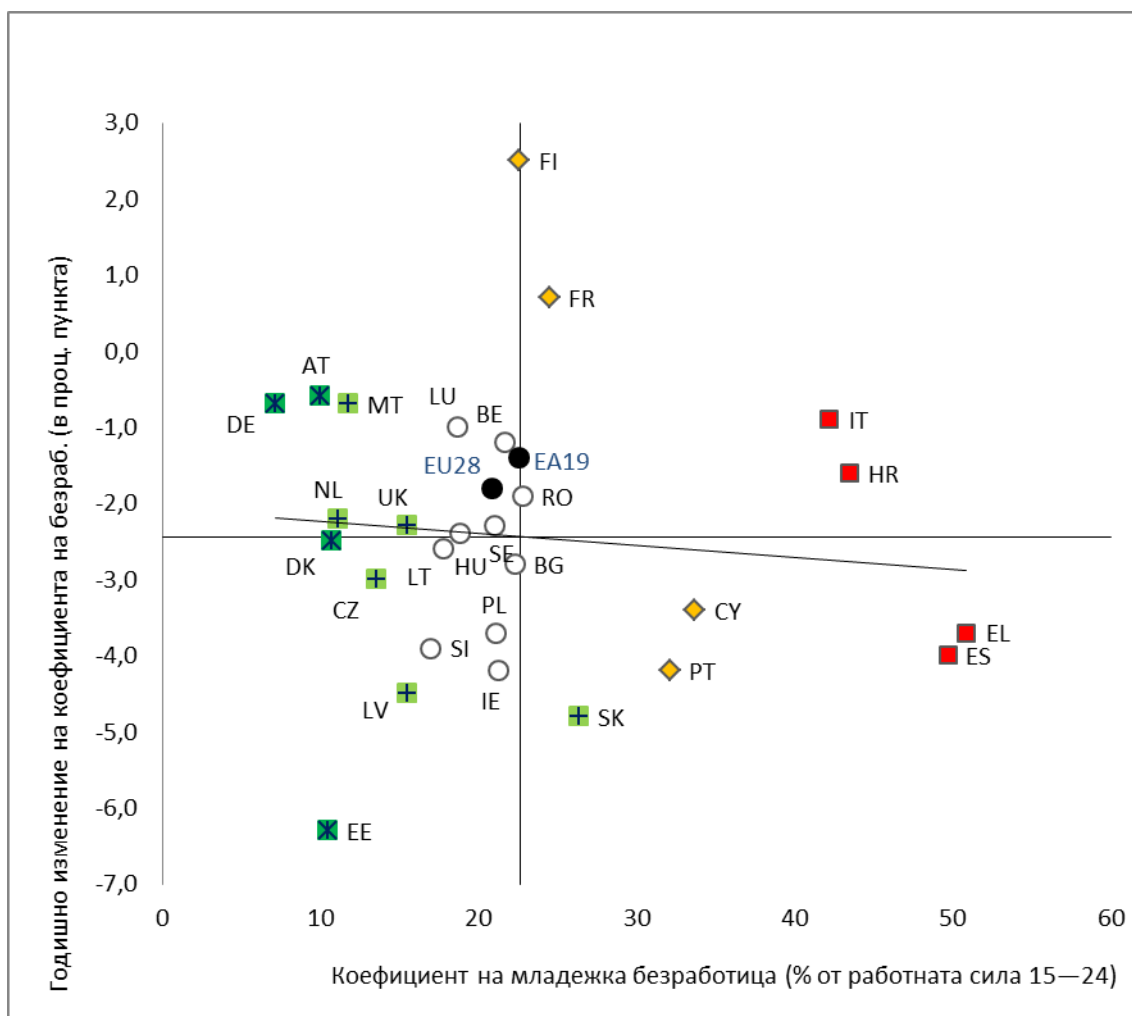


Източник: Евростат, наблюдение на работната сила (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“). Период: равнища за 1-во шестмесечие на 2015 г. и годишни изменения по отношение на 1-вото шестмесечие на 2014 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС-28. С ЕС-28 и ЕЗ-19 са означени съответните среднопретеглени стойности. Легендата е представена в приложението.

Както е показано на фигура 4, разликите между държавите са още по-големи по отношение на коефициентите на младежката безработица. В две държави (Гърция и Испания) все още са налице коефициенти на младежка безработица от около 50 %, в две държави (Италия и Хърватия) те са над 40 %, а в две държави (Кипър и Португалия) са над 30 %; в тези държави също така се отбелязват най-високите стойности за жените. Въпреки че отрицателният наклон на регресионната права предполага, че държавите членки са започнали сближаване, в тези страни ще бъде необходим по-бърз спад, за да бъде доведена в краткосрочен план младежката безработица обратно до разумни равнища. В тази група Португалия изглежда като страната, при която сближаването е най-бързо. В малка група държави (включително Франция и Финландия) се наблюдават признаци на влошаване на младежката безработица от сравнително добри начални равнища. Случаят с Финландия заслужава особено внимание предвид увеличението с

2,5 процентни пункта през разглеждания период, което отразява неблагоприятните икономически условия (най-голям ръст в ЕС-28, както за коефициента на общата безработица).

Фигура 4: Коефициент на младежка безработица и годишно изменение, докладвани в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели

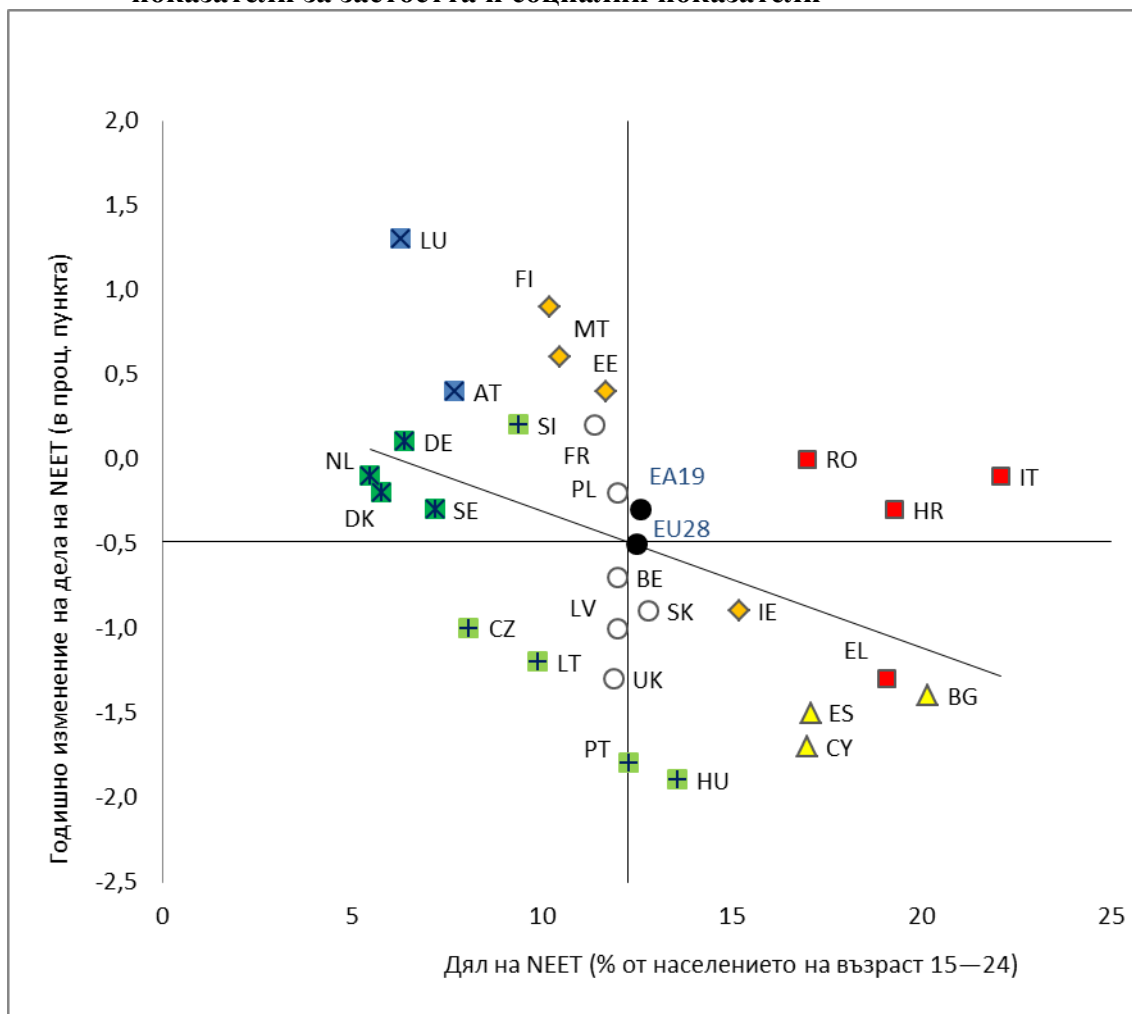


Източник: Евростат, наблюдение на работната сила (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“). Период: равнища за 1-во шестмесечие на 2015 г. и годишни изменения по отношение на 1-вото шестмесечие на 2014 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС-28. С ЕС-28 и ЕЗ-19 са означени съответните среднопретеглени стойности. Легендата е представена в приложението.

Делът на младежите, които не работят, не учат и не се обучават (дял на NEET) също намалява (фигура 5). Независимо от това, в няколко държави (Ирландия, Кипър, Испания, Румъния, Гърция, Хърватия, България и Италия) все още се регистрира много висок дял на NEET, като в последните две страни стойностите надвишават 20 %). Сред жените най-високият дял на NEET също се наблюдава в Гърция, Италия, Румъния и

България. Докато за Испания, България, Гърция и Кипър изглежда, че сближаването е с разумно бърз темп, скоростта на приспособяването (ако има такова) изглежда недостатъчна в Италия, Хърватия и Румъния. И в този случай няколко държави членки със сравнително нисък или близък до средния дял на NEET показват годишни изменения, значително по-високи от средната стойност за ЕС. Такъв е случаят с Люксембург, Австрия, Финландия и Малта.

Фигура 5: Дял на NEET и годишно изменение, докладвани в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели



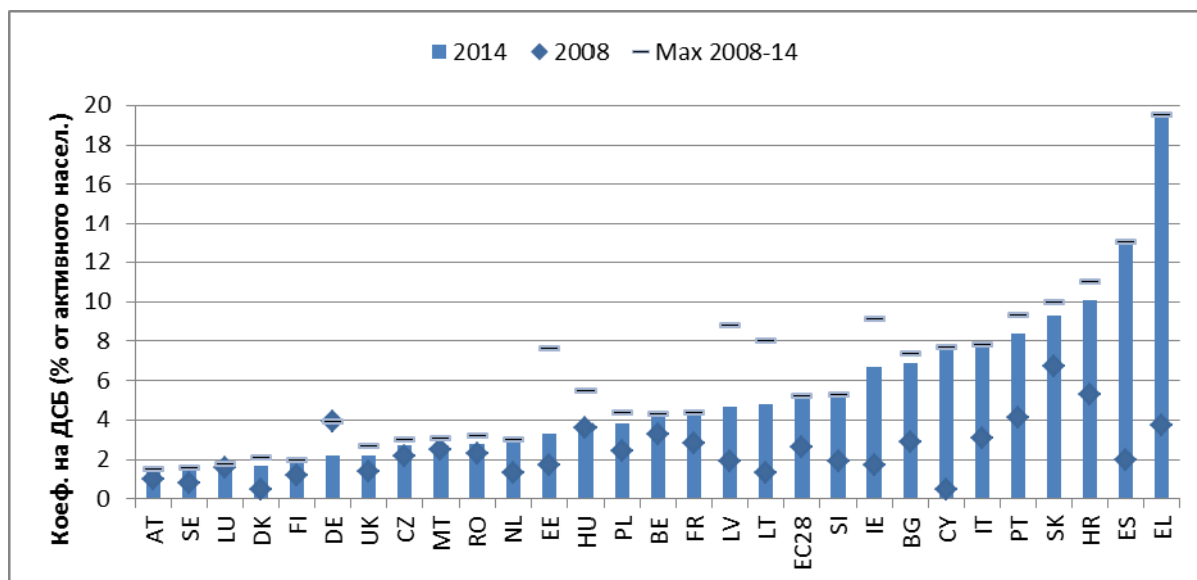
Източник: Евростат, наблюдение на работната сила (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“). Прекъсване в динамичните редове за FR и ES. Период: равнища за 2014 г. и годишни изменения по отношение на 2013 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС-28. С ЕС-28 и ЕС-19 са означени съответните среднопретеглени стойности. Легендата е представена в приложението.

Равнищата на преждевременно напускащите училище са се подобрили в повечето страни. През 2014 г. преждевременно напускащите училище са намалели в 20 държави членки в сравнение с 2013 г., като относително голямо увеличение е наблюдавано в Естония. Въпреки положителните тенденции, регистрирани при по-голямата част от

държавите членки, равнищата продължават да са особено високи за някои страни (Малта, Италия, Португалия и Испания). В допълнение, при родените в чужбина млади хора процентът е средно с 10 процентни пункта по-висок от този на родените в съответната държава, с върхови стойности от около 20 пункта в Гърция и Италия⁹.

Въпреки цялостното подобрене на пазара на труда, дългосрочната безработица продължава да бъде на много високи равнища в няколко държави членки. След кризата коефициентите на дългосрочна безработица са се увеличили във всички държави членки между 2008 и 2014 г. с изключение на Германия (фигура 6). Като цяло коефициентите все още са сравнително високи, особено в Гърция, и в по-малка степен в Испания, като процентът, наблюдаван през 2014 г. и в двата случая все още е много близко до максималното си равнище. Дългосрочната безработица засяга мъжете, младите хора и нискоквалифицираните работници в сравнително по-голяма степен, отколкото другите групи на пазара на труда, и особено много работещите в западащи дейности и отрасли. Общото състояние на икономиката продължава да бъде важен фактор при определяне на промените в равнищата и потоците към и от дългосрочната безработица, но съществуват и сериозни въздействия, специфични за отделните държави, свързани предимно с институционални различия.

Фигура 6: Коефициенти на дългосрочна безработица (2008 г., 2014 г. и максимални равнища)

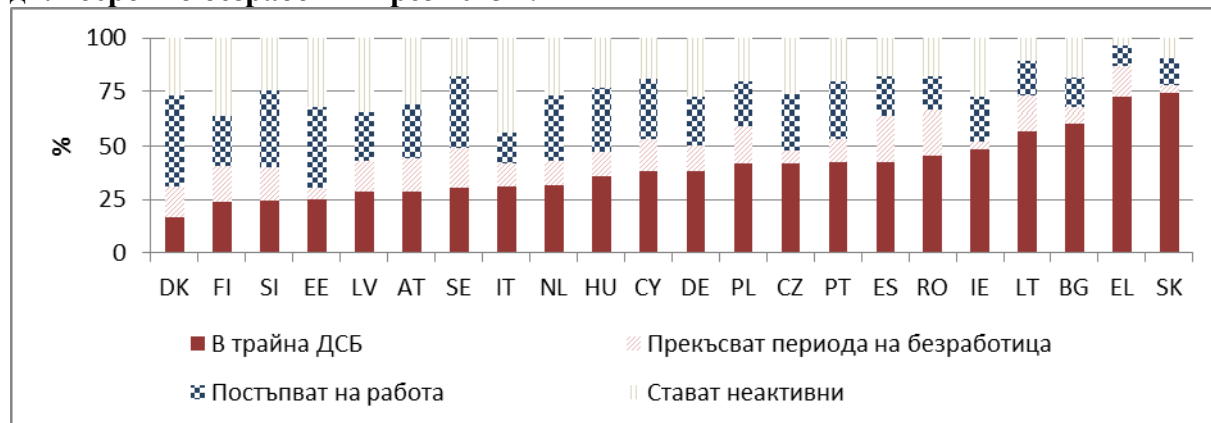


Източник: „Заетост и социално развитие в Европа“, 2015 г., Европейска комисия.

⁹ Вж. „Обзор на образованието и обучението“ за 2015 г.“ (http://ec.europa.eu/education/tools/et-monitor_bg.htm)

Съществуват различия между държавите членки по отношение на динамиката на дългосрочната безработица. На фигура 7 са показани степените на преминаване за дългосрочно безработните лица между 2013 и 2014 г. За няколко държави членки коефициентите на устойчивост за дългосрочната безработица (дългосрочно безработни, които все още са без работа една година по-късно) са значими и достигат до равнища над 50 % в Литва, България, Гърция и Словакия. От друга страна, отлив към заетост се наблюдава сравнително често в Дания, Швеция, Естония и Словения. Отливът към неактивност вероятно отразява ефектите на обезкуражаване на работниците и служителите и е особено голям в Италия и, в малко по-малка степен, във Финландия, Естония и Латвия.

Фигура 7: Статус на пазара на труда през 2014 г. на онези, които са били дългосрочно безработни през 2013 г.

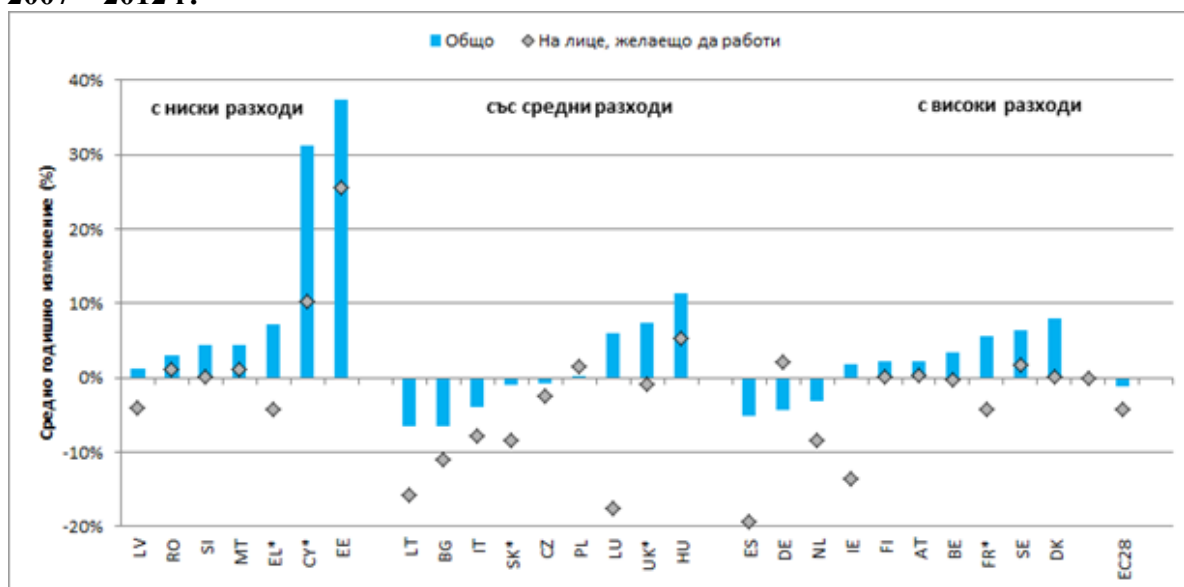


Източник: „Заетост и социално развитие в Европа“, 2015 г., Европейска комисия.

Въпреки до голяма степен неблагоприятното положение за дългосрочно безработните лица, общите разходи за активни политики на пазара на труда са се понижали в немалко държави членки, което е отражение на ограничените държавни бюджети. Между 2007 и 2012 г. общите разходи (като дял от БВП през 2007 г.) са намалели в 8 държави членки, а разходите, изразени на лице, което иска да работи, са отбелязали спад в 13 държави (фигура 8). Те са се увеличили главно в държавите членки, в които равнищата през 2007 г. са били сравнително ниски. Въпреки че все още не са на разположение по-актуални сравнителни данни за разходите в различните държави, няма вероятност разходите да са съществено увеличени като цяло, като се има предвид, че в много държави бюджетните ограничения се запазиха и след 2012 г. Освен това в значителен брой държави разходите за активна политика по заетостта не са насочени в значителна степен към дългосрочно безработните лица, като

равнищата са под 20 % от целевите разходи приблизително в половината от държавите членки. Наличието на публични служби по заетостта (ПСЗ), обхватът на обезщетенията и участието в образование и обучение за дългосрочно безработните изглежда също са намалели с течение на времето в няколко държави членки, вероятно във връзка с трудностите да се достигне до свръхпродължително безработните лица (2 години и повече)¹⁰.

Фигура 8: Годишен реален растеж на разходите за активна политика по заетостта, 2007—2012 г.



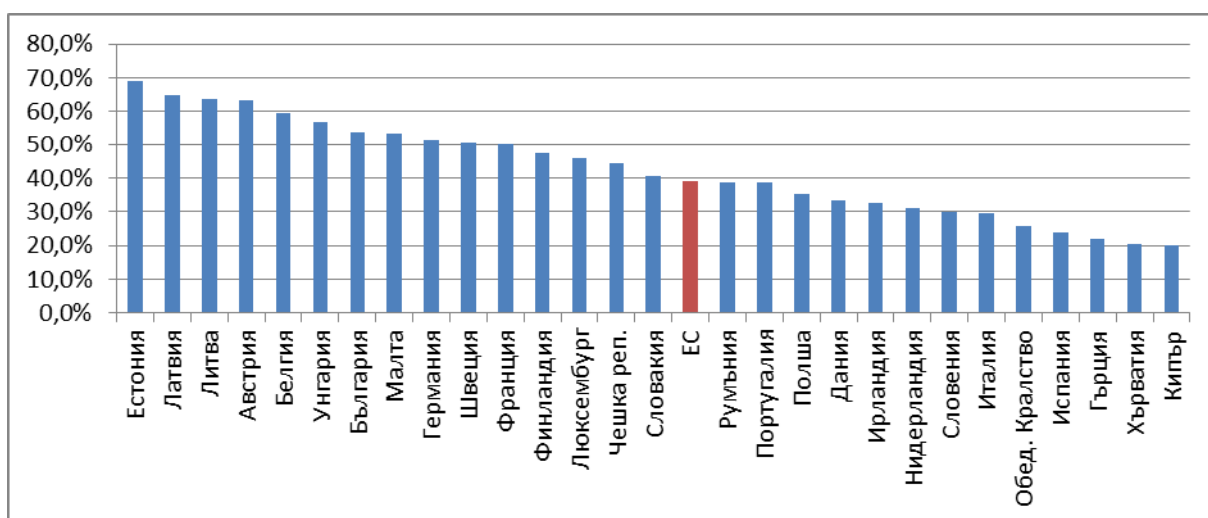
Източник: Евростат, база данни за ППТ. Изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ на средната стойност за ЕС-28. Забележка: Държавите членки са подредени в групи по разходи (ниски/средни/високи) въз основа на разходите за активна политика по заетостта за 2007 г. (Кат. 1—7, % от БВП). Агрегиране за ЕС-28, прогнозирано (поради липсващи данни) чрез използване на стойността от 2010 г. за периода 2011—2013 г. за Обединеното кралство и Гърция, и на стойността от 2012 г. също за 2013 г. за Испания, Франция, Кипър, Малта и Румъния, и изключвайки Хърватия. Хърватия и Португалия не са включени поради липса на данни и прекъсвания в динамичните редове. *Поради прекъсване в динамичните редове за Гърция, Франция и Обединеното кралство са използвани средните стойности за 2007—2010 г., вместо тези за 2007—2012 г., за Словакия е използван периодът 2008—2012 г., а за Кипър — периодът 2007—2011 г.

По-слабото активизиране на (дългосрочно) безработните може да увеличи вече съществуващите затруднения във връзка с уменията. По-малкото разходи за активизиране на (дългосрочно) безработните могат, особено ако се отнасят до обучение, да им попречат да придобият уменията, от които се нуждаят, за да се върнат на работа. Това не само би повишило коефициентите на устойчивост на безработицата, но също така би увеличило допълнително вече съществуващите затруднения във връзка с

¹⁰ „Предотвратяване и борба с дългосрочната безработица“, в: „Заетост и социално развитие в Европа“, 2015 г., Европейска комисия.

уменията. Както е видно от фигура 9, в някои държави членки значителен дял от работодателите съобщават за трудности при намирането на служители с необходимите умения. Относително големи трудности се срещат в Балтийските държави (които могат да бъдат свързани със сравнително големите изходящи потоци от хора от тези страни към други държави — членки на ЕС), а също така в държави с ниска безработица като Австрия, Белгия и Германия. За по-малко трудности се съобщава в някои държави членки като Испания, Гърция, Хърватия и Кипър, където липсата на работна ръка не е ограничаващ фактор при наемането на работа. По-доброто качество и допълнителните инвестиции в учене през целия живот биха допринесли за намаляване на затрудненията във връзка с уменията. По данни на Евростат между 2009 г. и 2014 г. ученето през целия живот се е увеличило в голяма част от държавите членки (но не и в Хърватия, Кипър, Гърция, Полша, Испания и Словения), но продължават да съществуват големи различия, като стойностите за 2014 г. за участието в учене през целия живот варират от 1,5 % в Румъния и 1,8 % в България до над 25 % във Финландия, Швеция и Дания.

Фигура 9: Трудности при намирането на персонал с необходимите умения в европейски фирми, 2013 г.



Източник: 3-то проучване на европейските дружества (2013 г.), Eurofound (Забележка: дял на дружествата, отговорили утвърдително на въпроса „Вашето предприятие срещало ли е трудности при намирането на персонал с необходимите умения?“)

Трудностите при намиране на персонал могат да се дължат на различни причини, една от които е липсата на подходящите умения у работниците. Направените неотдавна анализи на несъответствието между търсените и предлаганите умения показват обаче, че само по-малко от половината от трудностите при наемането са свързани с недостиг на необходимите умения, а почти една трета могат да бъдат приписани на

непривлекателното заплащане. Нетипичното работно време и липсата на възможности за обучение в процеса на работа, заедно с непривлекателното заплащане, намаляват способността на работодателите да привличат персонал. Освен това, проучванията показват, че дружествата, които не са в състояние да намерят работници и служители с необходимите умения, са често онези, които не желаят да предлагат дългосрочни договори¹¹.

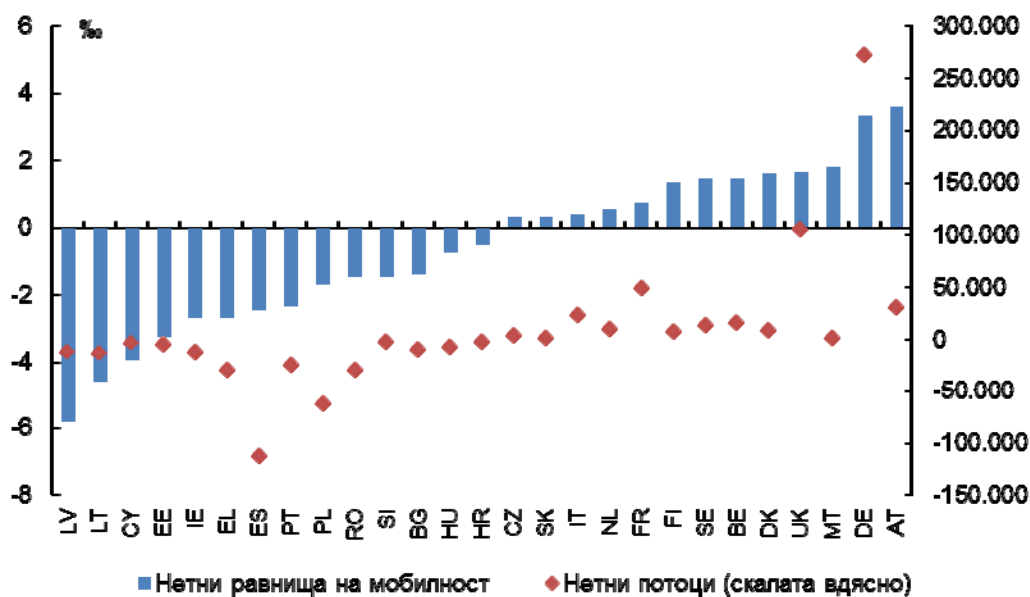
Потенциалът за растеж на Европа е застрашен от структурни слабости в нейната база от умения. По актуални данни от „Проучване на уменията на възрастните (PIAAC)“ на Европейска комисия и ОИСР около 20 % от населението в трудоспособна възраст е с много ниски основни умения (езикова и математическа грамотност), а в някои държави (Франция, Испания, Италия) този дял е дори още по-висок. Само в няколко държави (Естония, Дания, Финландия, Нидерландия, Швеция) процентът на лицата с много добри основни умения е висок, а повечето европейски държави не се доближават до показателите на най-добре представящите се държави извън Европа (като Япония и Австралия). По отношение на уменията, свързани с цифровите технологии, през 2014 г. средно 22 % от населението на ЕС няма умения, свързани с цифровите технологии, като отделните стойности варират от 5 % в Люксембург до 45 % в България и 46 % в Румъния¹². Като се има предвид, че за да функционира ефективно в цифровото общество, дадено лице се нуждае от умения на равнище над ниското (например само да може да изпраща електронни съобщения), за 40 % от населението на ЕС може да се счита, че уменията им, свързани с цифровите технологии, са недостатъчни. Данните за бюджетните разходи потвърждават нарастващ риск от недостиг на инвестиции в човешки капитал, като публичните разходи за образование са намалели с 3,2 % от 2010 г. насам, а в единадесет държави членки са отбелязани спадове и през последваната обхваната година — 2013. Европа не инвестира ефективно в образованието и уменията, което представлява заплаха за нейната конкурентоспособност в средносрочен план и за пригодността за заетост на нейната работна сила.

¹¹ „Подпомагане на изграждането на умения и осигуряването на съответствието между търсенето и предлагането в ЕС“, в: „Заетост и социално развитие в Европа“, 2015 г., Европейска комисия.

¹² Според комплексния индекс на свързаните с цифровите технологии умения въз основа на Рамката за цифрова компетентност, <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/lb-na-26035-enn.pdf>.

Трудовата мобилност е потенциално важен корективен механизъм за намаляване на разликите между отделните страни по отношение на безработицата и за преодоляването на затрудненията във връзка с уменията. Степента на мобилност в рамките на ЕС, дадена на фигура 10, показва относително ясен модел — хората се придвижват от държавите, които са били засегнати най-тежко от кризата, към държавите, които са понесли кризата относително добре. Тези потоци са в допълнение към по-дългосрочния приток от Централна и Източна Европа към по-богатите северозападни европейски държави. В абсолютни стойности нетният изходящ поток е най-голям в Испания и Полша, а нетният входящ поток е най-голям в Германия и Обединеното кралство. Като цяло мобилността между държавите от ЕС остава скромна. Като средна стойност мобилните граждани са млади и високообразовани, допринасят за преодоляване на недостига на умения в приемащите държави, но също така създават някои предизвикателства за държавите, които напускат, дори ако участват в извършването на парични преводи към тях¹³. Пълната прозрачност и съпоставимост на квалификациите в ЕС би могла да улесни мобилността на работниците и служителите, като помага на работодателите да разбират и да се доверяват на квалификациите, придобити от дадено лице в друга държава членка. За тази цел държавите членки правят връзка от националните си квалификации към Европейската квалификационна рамка.

Фигура 10: Нетни равнища и потоци на мобилност в рамките на ЕС, 2013 г.

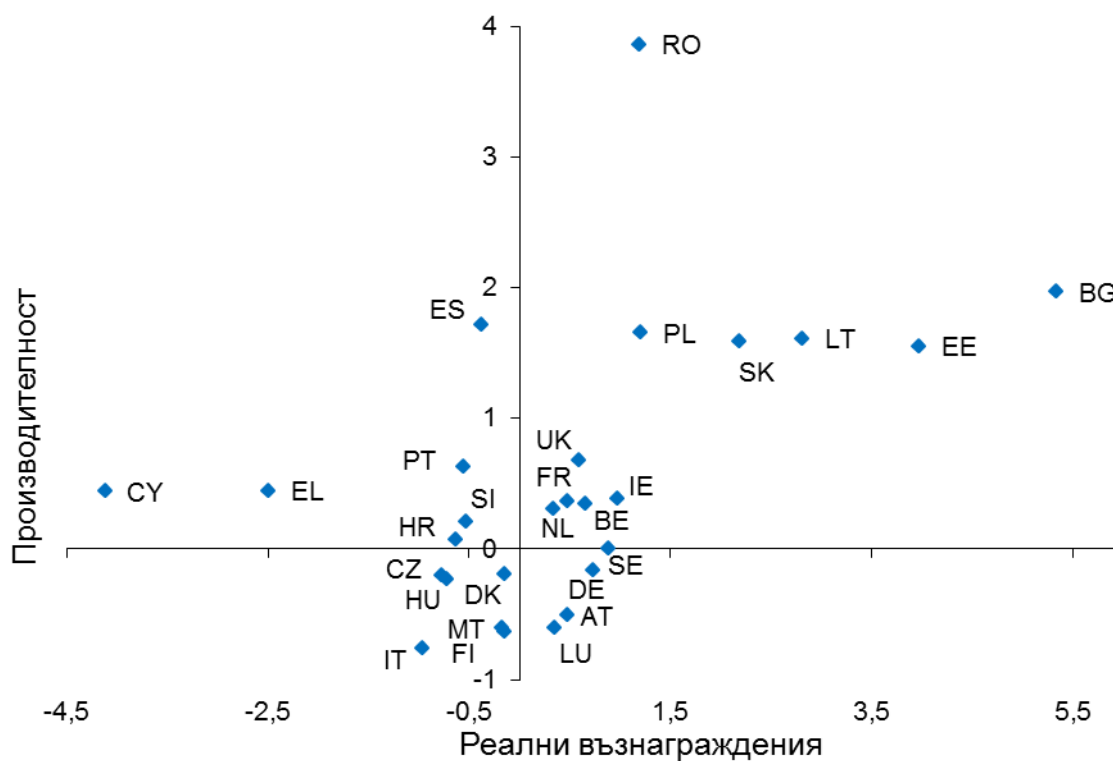


¹³ „Заетост и социално развитие в Европа“, 2015 г., Европейска комисия.

Източник: „Развитие на пазара на труда и в областта на заплащането в Европа, 2015 г.“, Европейска комисия. Забележка: Люксембург е изпуснат като стойност извън мащаба, силно различаваща се от нормалните. Нетните равнища на мобилност в рамките на ЕС се изчисляват като разликата между имиграцията и емиграцията към и от други държави от ЕС, за цялото население в началото на годината, на 1000 жители.

Измененията в областта на заплащането изглеждат в съответствие с производителността в повечето държави членки и са допринесли за уравнивяването в рамките на еврозоната. До 2008 г. разходите за единица труд в държавите с дефицит в еврозоната се увеличаваха по-бързо, отколкото в държавите с излишък. След това тази тенденция бе обърната, което допринесе за възстановяването на външните равновесия на засегнатите държави членки. Освен това, както е видно от фигура 11, през последните години реалните заплати изглежда се движат в по-голяма или в по-малка степен в съответствие с производителността (противно на онова, което беше наблюдавано през предходните години в няколко държави), като в много държави се наблюдават само малки отклонения (с изключение на Кипър, Гърция, Испания, Естония, Румъния и България). Това като цяло е положително развитие за вътрешното и външното равновесие на държавите.

Фигура 11: Реални възнаграждения и производителност, средни темпове на растеж за 2012—2014 г.

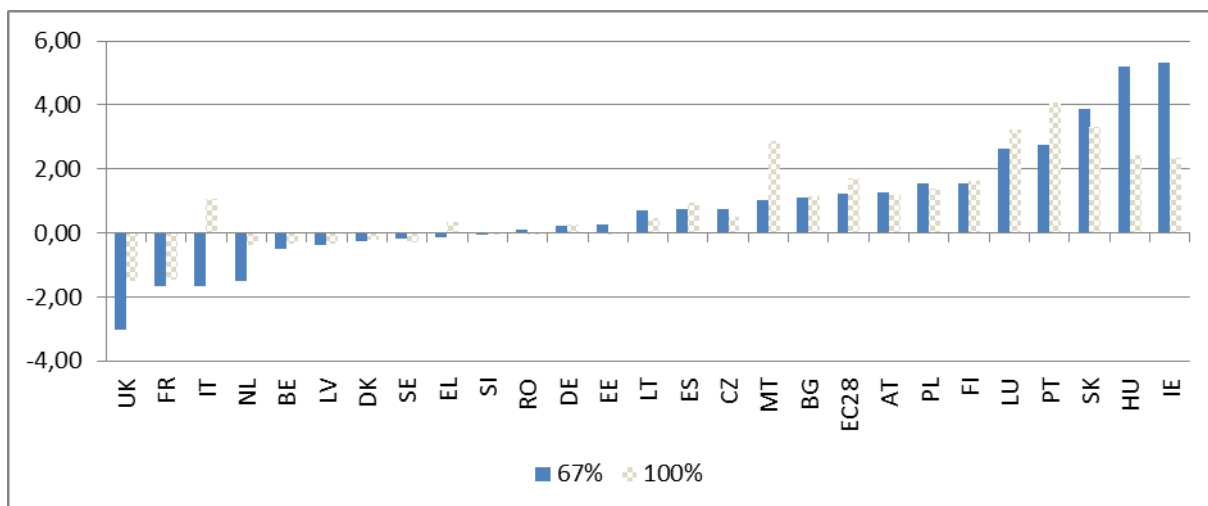


Източник: „Развитие на пазара на труда и в областта на заплащането в Европа, 2015 г.“, Европейска комисия.

През последните години данъчната тежест върху трудовите доходи се е увеличила в значителен брой държави членки, особено за лицата с ниски и средни заплати, с което се увеличават още повече вече високите равнища в няколко държави¹⁴.

Равнищата на данъчната тежест се различават съществено в различните държави членки, като варират от под 30 % в Малта и Ирландия до над 45 % в Белгия, Германия, Франция и Унгария през 2014 г. (също за Австрия и Италия, но само за лицата със средни заплати). На фигура 12 е показано изменението между 2010 г. и 2014 г. на данъчната тежест (един работещ, без деца) при 67 % и 100 % от средната заплата. Данъчната тежест е намаляла и на двете равнища на доходите само в 8 страни, в най-голяма степен в Обединеното кралство и Франция. Напротив, сравнително силно увеличение се наблюдава в Малта (равнище 100 %, но от ниско изходно равнище), както и в Люксембург, Португалия, Словакия, Унгария и Ирландия (както на равнище 67 %, така и при 100 %, но в Ирландия — от ниско равнище). Тези тенденции са повод за загриженост в светлината на все още високите коефициенти на безработица в много държави членки. При подходящо финансиране намаленията на данъчната тежест биха увеличили търсенето и растежа и биха допринесли за създаването на работни места и за безпроблемното функциониране на ИПС¹⁵.

Фигура 12: Изменение на данъчната тежест между 2010 г. и 2014 г.



¹⁴ Данъчната тежест върху труда се състои от данъците върху доходите на физическите лица плюс социалноосигурителните вноски, които правят работодателите, работниците и служителите.

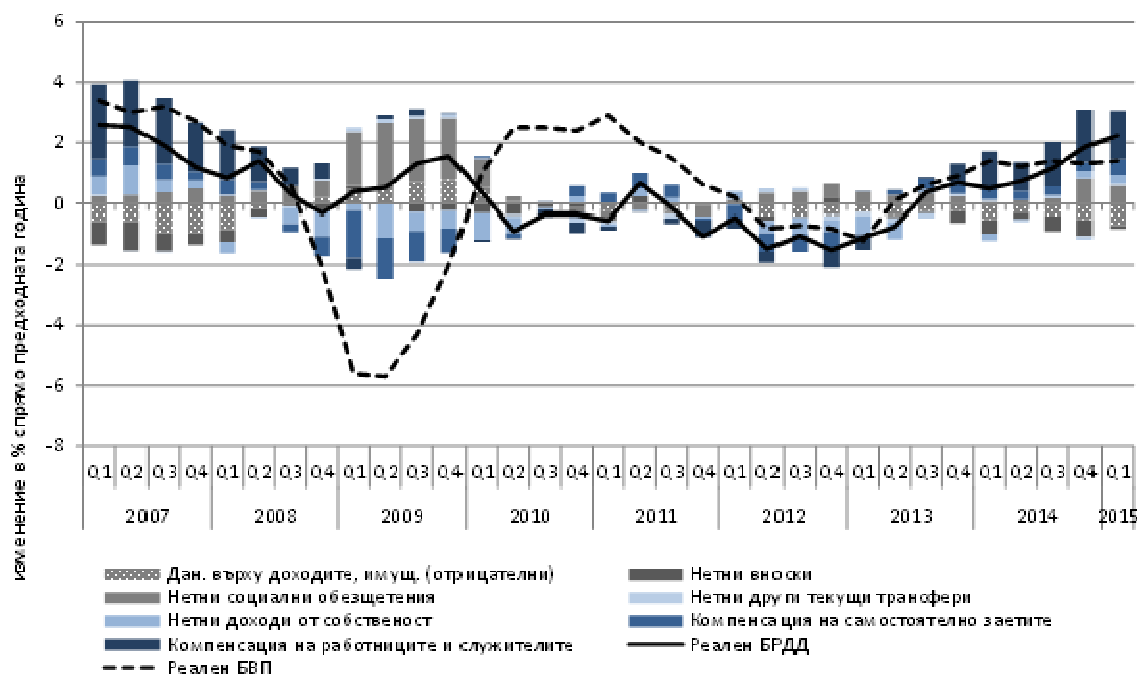
¹⁵ Вж. няколко изявления на държавите от Еврогрупата, като например Изявление на Еврогрупата относно програмата за структурни реформи — тематично обсъждане по въпросите на растежа и създаването на работни места — общи принципи на реформите за намаляване на данъчната тежест върху труда, Милано, 12 септември 2014 г.

Източник: База данни за данъчните и осигурителните системи на ЕК и ОИСР. Забележка: Данните са за домакинства с един работещ член (без деца), за BG, LT, LV, MT и RO данните са за 2013 г. вместо за 2014 г.

1.3 Социални тенденции и предизвикателства

Доходите на домакинствата в ЕС отново се увеличават, благоприятствани от по-интензивната икономическа активност и подобряването на конюнктурата на трудовия пазар. Средно за ЕС беше прогнозиран растеж на реалния брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) с 2,2 % през годината до първото тримесечие на 2015 г. (фигура 13). Повишаването на реалните доходи на домакинствата е предизвикано от увеличения на доходите от пазара, най-вече на заплатите, и в по-малка степен от самостоятелна заетост и нетен доход от собственост. Данъците върху доходите и имуществото намалиха леко увеличението на реалния БРДД през 2014 г. и първото тримесечие на 2015 г.

Фигура 13: Промяна в БРДД и неговите компоненти в ЕС

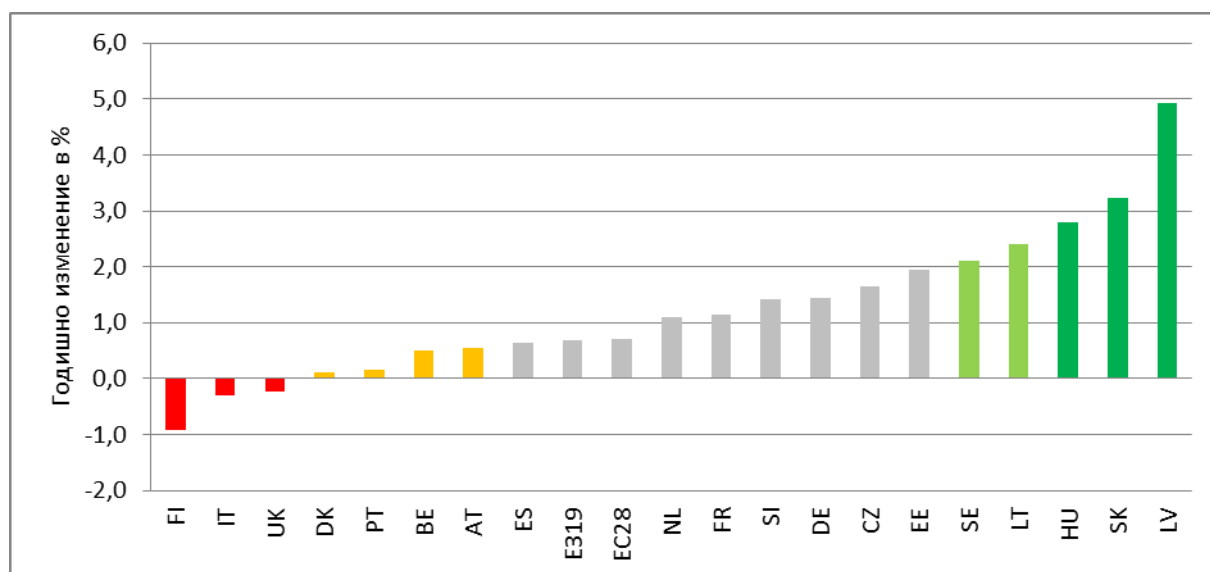


Източник: Евростат, национални сметки (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“)

По-внимателният анализ на постиженията на отделните страни потвърждава, че в повечето държави членки е имало благотворно увеличение на БРДД през 2014 г. Данните от набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели (фигура 14)¹⁶ показват, че в повечето държави членки реалният разполагаем доход на домакинствата се е увеличил през 2014 г. Швеция, Литва, Унгария, Словакия и Латвия са имали най-голямо подобрене в доходите на домакинствата, с увеличения над 2 % на годишна основа. Напротив, спад е отчетен в Обединеното кралство, Италия и Финландия, като последният случай трябва да се разглежда успоредно с общото влошаване на индикаторите за безработицата. Все още не са налице данни, за да се направи оценка на актуалното развитие по отношение на БРДД в някои държави, които са сериозно засегнати от кризата (например Гърция и Кипър).

¹⁶ Данни за БРДД, извлечени на 28 октомври 2015 г. Към тази дата не са налични данни за 2014 г. за девет държави членки (България, Ирландия, Гърция, Хърватия, Кипър, Люксембург, Малта, Полша и Румъния).

Фигура 14: Изменение на БРДД през 2014 г., докладвано в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели



Източник: Евростат, национални сметки (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).

Делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), се стабилизира през 2013 и 2014 г. след непрекъснато нарастване между 2009 и 2012 г.

Целта за намаляване на бедността, заложена в стратегията „Европа 2020“, се измерва чрез процента на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), предоставен от Евростат. Съотношението ИРБИ е делът на хората:

- изложени на риск от бедност (AROP), т.е. приравнен¹⁷ разполагаем доход на домакинствата (след социалните трансфери и след пенсиите) под 60 % от медианния национален разполагаем доход на домакинствата;
- ИЛИ изпитващи тежки материални лишения (ТМЛ)¹⁸;
- ИЛИ живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност¹⁹.

¹⁷ Евростат прилага коефициент за приравняване, изчислен по скалата, модифицирана от ОИСР. Той дава тегло 1,0 на първото лице на възраст 14 г. или повече, тегло 0,5 на другите лица на възраст 14 г. или повече и тегло от 0,3 на лицата на възраст 0—13 години. Евростат предоставя подробно определение в http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation

¹⁸ Счита се, че хората изпитват тежки материални лишения, когато не могат да си позволят най-малко 3 позиции (стоки и услуги) от списък от 10 позиции, считани за важни.

Процентът на ИРБИ в 28-те държави — членки на ЕС (ЕС-28), през 2014 г. отбеляза лек спад до 24,4 %²⁰, или 122 милиона души, докато през 2013 г. той възлиза на 24,5 %, а през 2012 г. — на 24,7 %. Въпреки това той все още беше с 1 процентен пункт по-висок, отколкото през 2009 г. (23,3 %).

Безработните домакинства и тежките материални лишения обясняват по-голямата част от развитието при ИРБИ. През 2013 г. тежките материални лишения са намалели леко до 9,6 % от цялото население. Въз основа на предварителните данни на Евростат за 2014 г.²¹ се очаква оттогава те да са намалели допълнително, но да са все още много над стойността 8,2 % от 2009 г. (вж. фигура 15). Освен това делът на безработните домакинства нарасна на 10,8 % през 2013 г., много над предкризисното равнище от 9,1 %. Процентът на изложените на риск от бедност, който се отнася до групата хора, които получават по-малко от 60 % от медианния доход на домакинство след трансферите²², е останал стабилен на равнище от около 16,6 %, но праговете на бедността, под които хората са считани за изложени на риск от бедност, продължават да спадат, като това отразява непрекъснато влошаване на жизнения стандарт. Степента, в която рискът от бедност и социално изключване може да бъде ограничен, зависи от националните автоматични стабилизиращи механизми.

¹⁹ Хората, живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност, са лица на възраст 0—59 години, които живеят в домакинства, в които възрастните (на възраст 18—59 години) са работили с по-малко от 20 % от общия си трудов потенциал през последната година.

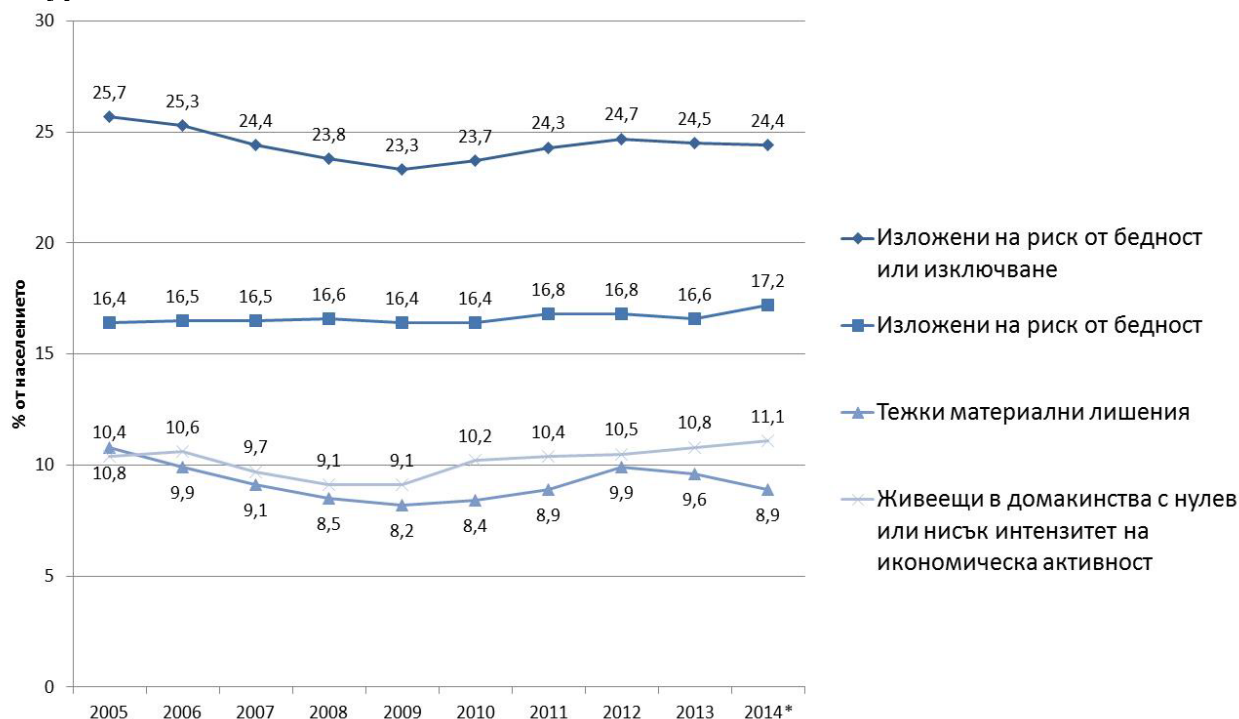
²⁰ Данните за ИРБИ за 2014 г. са оценка, предоставена от Евростат, въз основа на данните, предоставени от повечето държави членки.

²¹ Повече информация за началните резултати от статистиката за материалните лишения могат да бъдат получени от съответната публикация на Евростат, на разположение на адрес:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results

²² По-малко от 60 % от националния медианен доход след социалните трансфери.

Фигура 15: Тенденции по отношение на бедността и социалното изключване в ЕС

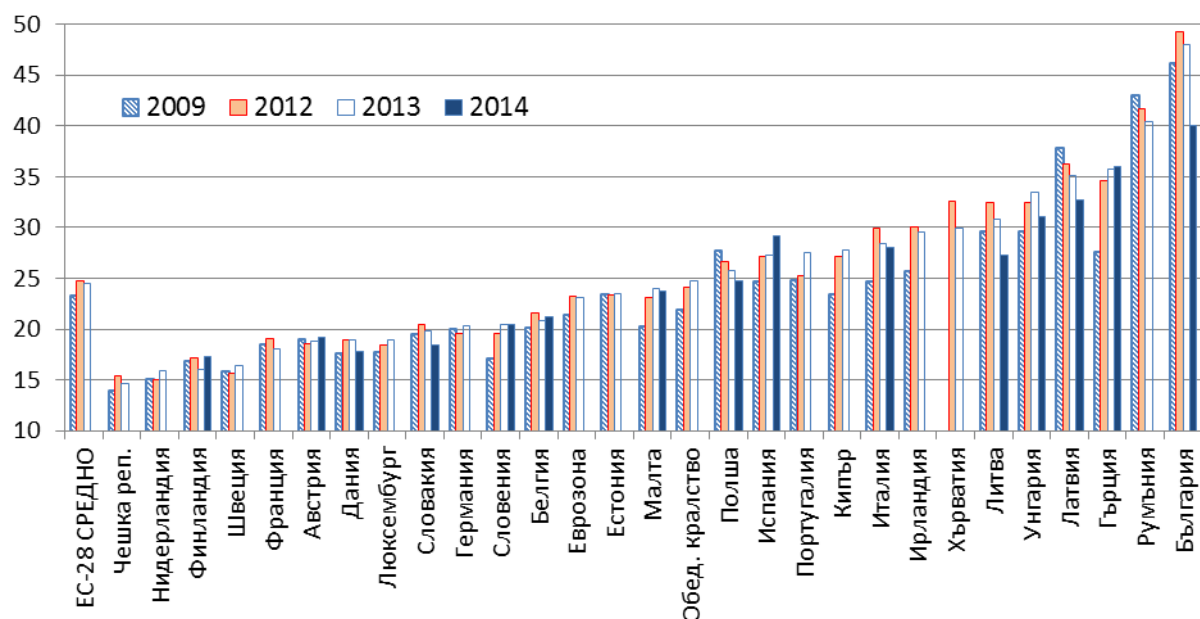


Източник: Евростат, статистика на ЕС за доходите и условията на живот.

Забележка: Предварителни данни за 2014 г. ЕС-27 до 2009 г.; безработни домакинства: % от населението на възраст 0—59 г. ИРБИ, AROP: доход за предходната година; ТМЛ: текуща година; безработни домакинства: предходна година.

Девет държави членки са постигнали проценти на ИРБИ под 20 % през 2013 г. и 2014 г. (Чешката република, Нидерландия, Финландия, Швеция, Франция, Австрия, Дания, Люксембург и Словакия), като тези проценти до голяма степен са останали на същото равнище, както през 2009 г. Обратно, шест държави членки са имали проценти на ИРБИ над 30 %, а сред тях 4 държави са постигнали намаление на националните си проценти на ИРБИ в сравнение с предходната година (фигура 16).

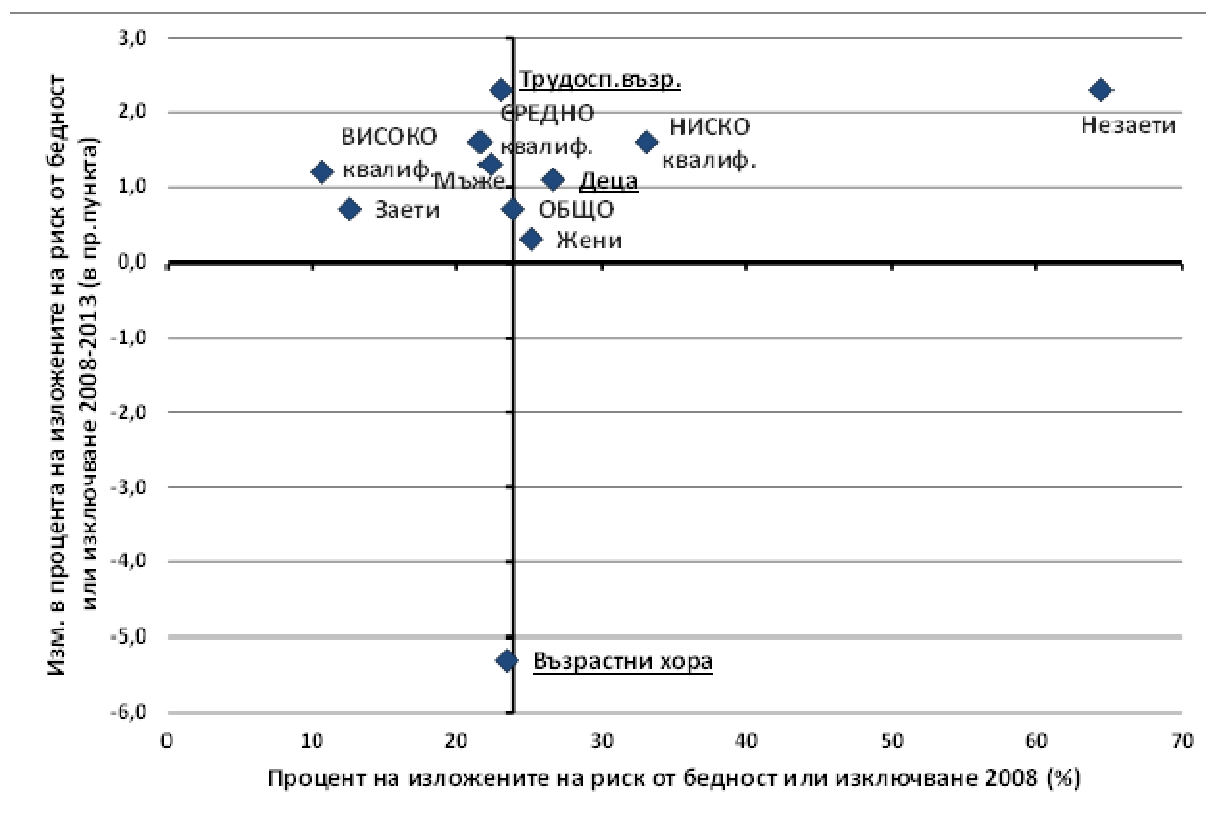
Фигура 16: Процент на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) като % от общото население



Източник: Евростат, EU-SILC

Хората в трудоспособна възраст и техните деца са били изложени на най-голям риск от бедност и социално изключване, докато възрастните хора са били по-добре защитени поради относителната стабилност на пенсиите в сравнение с доходите от заетост (фигура 17). Рискът от бедност и социално изключване за населението в трудоспособна възраст се е увеличил от 23 % през 2008 г. на 25,3 % през 2013 г. поради загуба на работни места и увеличаваща се бедност на работещите. Мъжете продължиха да са с малко по-нисък риск от бедност или социално изключване, отколкото жените, в 28-те държави — членки на ЕС, през 2013 г.: процентът на ИРБИ за мъжете беше 23,6 %, в сравнение с 25,4 % при жените.

Фигура 17: Риск от бедност и социално изключване, по възрастови групи, статут на пазара на труда и ниво на уменията, 2008 г. и изменение за периода 2008—2013 г.



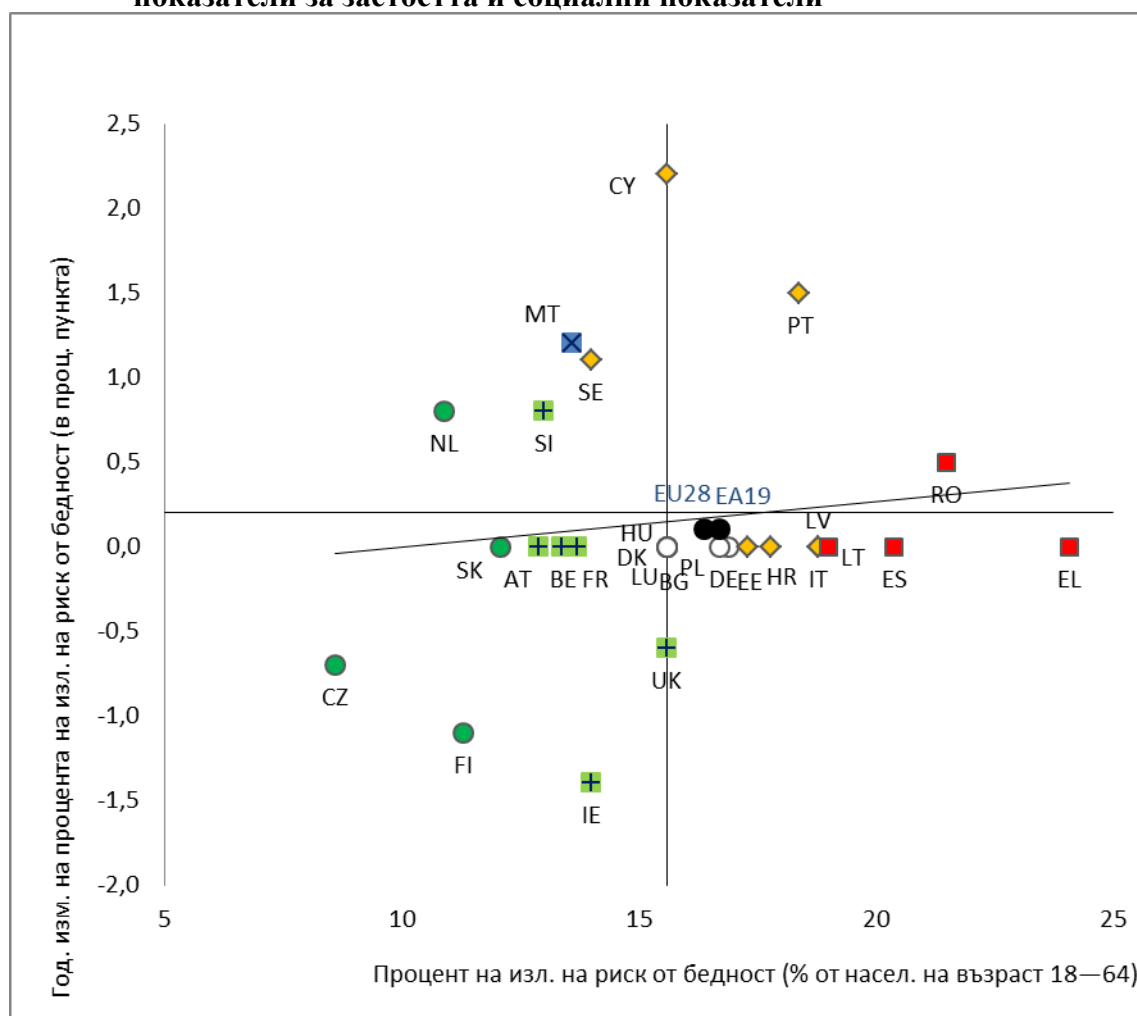
Източник: Евростат, EU-SILC

Ако се разгледа населението в трудоспособна възраст (възрастова група 18—64 години), данните от набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели сочат, че в три държави с равнища на риск от бедност (AROP) над или около средната стойност за ЕС (Кипър, Португалия и Румъния) през 2013 г. е било наблюдавано допълнително увеличение. В Кипър и Португалия увеличението е било с много голям размер (съответно 2,2 и 1,5 процентни пункта). В други държави с равнища на бедност много по-високи от средните (Гърция, Испания и Литва) не е отбелязана никаква статистически значима тенденция към понижаване; поради това положението им продължава да бъде критично. Сред държавите с относително ниски равнища на риска от изпадане в бедност положението на Малта и Швеция трябваше да бъде следено, с оглед на това, че увеличението е много по-високо от средното. Както е показано на

фигура 18²³, положителният наклон на регресионната права сочи тенденция на раздалечаване сред държавите членки.

²³ Въз основа на данните от проучването EU-SILC са изчислени доверителни интервали около точковите оценки по отношение на показателите за риска от изпадане в бедност и за неравенството в доходите (S80-S20). Резултатите от това изчисление са включени в методиката за класифициране на държавите членки. Съответно на фигури 16 и 18 годишните изменения, които не са статистически различни от нула, се заменят с тази стойност. Аналогично, равнищата, които не са статистически различни от (непретеглената) средна стойност за ЕС, се заменят с тази стойност. Подробности за методиката можете да намерите в приложението.

Фигура 18: Процент на изложените на риск от бедност сред населението в трудоспособна възраст (18—64 г.), докладван в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели



Източник: Евростат, EU-SILC (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).
Период: равнище за 2013 г. и изменение за периода 2012—2013 г.

Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС-28. С ЕС-28 и ЕЗ-19 са означени съответните среднопретеглени стойности. Легендата е представена в приложението. Статистически незначимите изменения и разлики с (непретеглената) средна стойност за ЕС се приравняват на нула. За методологическа информация вижте приложението.

Безработните са изложени на най-голям риск от бедност и социално изключване, но бедността на работещите също нарасна по време на кризата, въпреки че процентът на работещите, изложените на риск от бедност, се е стабилизирал средно за 28-те държави — членки на ЕС, на 8,9 % през 2013 г., спрямо 9,0 % през 2012 г. Процентът на бедност на работещите варира от 3,7 % във Финландия до 18 % в Румъния. Намаляването на безработицата ще допринесе за намаляване на равнищата на бедност, но само половината от бедните, които намират работа, всъщност избягват

бедността²⁴. В действителност въздействието на създаването на работни места и растежа на заетостта върху бедността зависи от това дали новите работни места предлагат заплата, гарантираща жизнен минимум (както по отношение на отработените часове, така и по отношение на почасовата работна заплата) и от това дали тези нови работни места отиват в домакинства, в които има повече от един работещ член, или в такива, в които няма работещ член.

Въпреки че рискът от бедност или социално изключване на децата се стабилизира през 2013 г. в повечето страни, той все още беше много висок при стойност 27,7 %, а делът на децата, живеещи в домакинства, в които никой не работи, продължи да нараства (9,7 % в ЕС през 2013 г.). Жизненият стандарт на децата зависи до голяма степен от положението на родителите на пазара на труда. Децата, живеещи в домакинства, в които никой не работи, децата на самотни родители или тези само с един работещ родител са изправени пред много по-голям риск от бедност. В много страни паричните трансфери допринасят за намаляване на риска от бедност сред децата, като компенсират в различна степен липсата на доходи от трудова дейност (от по-малко от 20 % в Гърция и Румъния до повече от 50 % в Швеция, Германия, Австрия, Обединеното кралство и Ирландия).

При хората с увреждания като тенденция се наблюдават по-високи проценти на ИРБИ (30 % през 2013 г.), като рискът нараства със степента на увреждане (сериозно — умерено). Разликата в ИРБИ между лицата със и без увреждания (8,5 процентни пункта в ЕС) не намалява. Завършената образователна степен продължава да бъде основна причина за разликите в паричната бедност. Процентът на изложените на риск от бедност лица, завършили висше образование (нива 5 и 6), е по-малък от една трета от процента на изложените на риск от бедност лица, завършили основно образование или прогимназиален етап на средното образование. През 2013 г. тези проценти са били съответно 7,5 % и 23,7 %. За лицата, завършили гимназиален етап на средното образование съответният процент е бил 14,5 %.

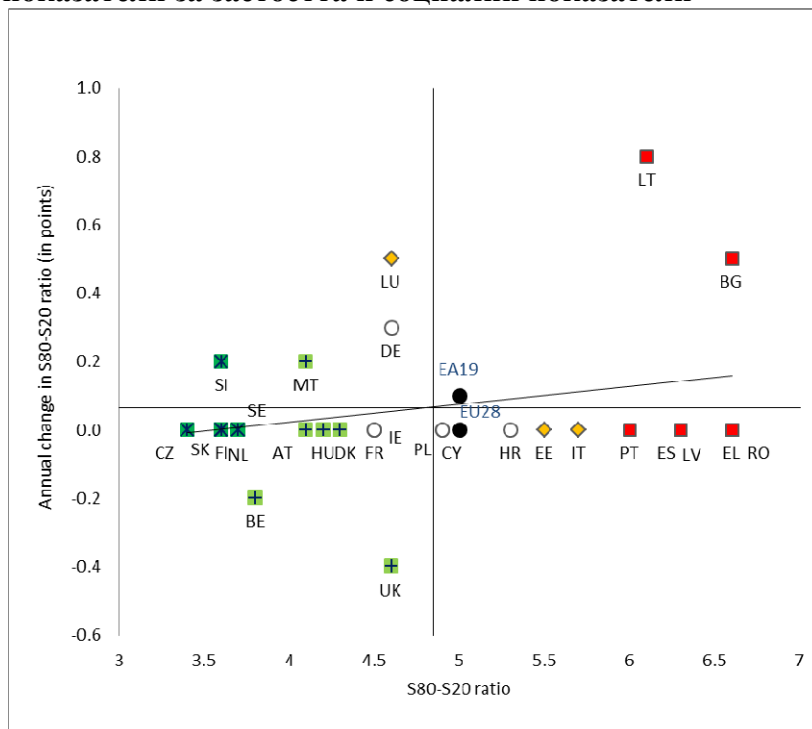
Неравенството в доходите е останало като цяло стабилно през 2013 г.

²⁴ Вж. Заетост и социално развитие в Европа (2013 г.)

Съотношението $S80-S20$ ²⁵, включено в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели, отбеляза слабо увеличение (с 0,1 процентни пункта) в еврозоната, като същевременно остана почти постоянно в ЕС-28 (фигура 19). Независимо от това в Европа се наблюдава широко и увеличаващо се разсейване на стойностите за неравенството, което, наред с другото, е в резултат от различното въздействие на кризата върху заетостта и располагаемия доход на домакинствата, различната преразпределителна роля на данъчните и осигурителните системи и различните позиции на националните системи за социална закрила. Най-високите стойности за неравенството се наблюдават в Португалия, Литва, Испания, Латвия, Гърция, България и Румъния, като при всички тях съотношението $S80-S20$ е по-високо от шест. Сред тези страни относими увеличения бяха отчетени от Литва и България. Люксембург също показва много по-високо от средното увеличение на неравенството по отношение на доходите през 2013 г., въпреки че равнището му остана относително по-ниско.

²⁵ Със $S80-S20$ се измерва съотношението между доходите на 20-те процента от населението с най-високите доходи и 20-те процента от населението с най-ниските доходи въз основа на данни от SILC .

Фигура 19: Неравенство (измерено чрез S80/S20), докладвано в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели



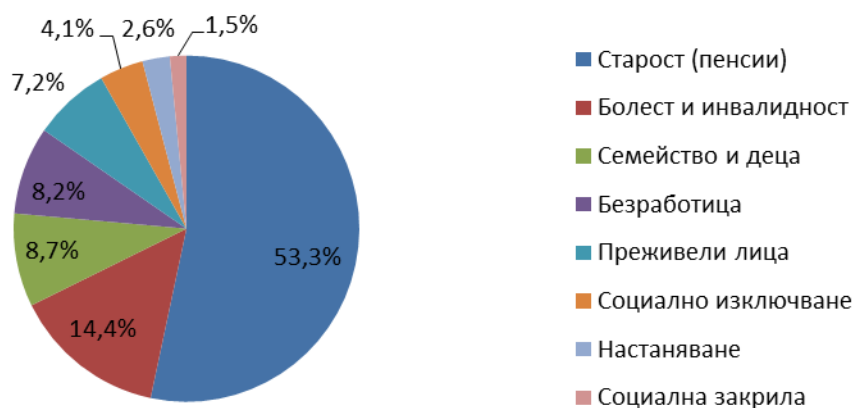
Източник: Евростат, EU-SILC (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).

Период: равнище за 2013 г. и изменение за периода 2012—2013 г.

Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС-28. С ЕС-28 и ЕС-19 са означени съответните среднопретеглени стойности. Легендата е представена в приложението. Статистически незначимите изменения се приравняват на нула. За методологическа информация вижте приложението.

Разходите за социална закрила като дял от БВП леко се повишиха като средна стойност в 28-те държави — членки на ЕС. Те нараснаха на 29,4 % от БВП на ЕС-28 през 2012 г., от 29,0 % от БВП през 2011 г. Десет държави членки отделиха повече от 30 % от своя БВП за разходи за социална закрила през 2012 г. (Дания, Франция, Нидерландия, Ирландия, Гърция, Финландия, Белгия, Швеция, Италия и Австрия), докато в осем държави те представляваха по-малко от 20 % (Латвия, Естония, Румъния, Литва, България, Полша, Словакия и Малта). По отношение на дяловете на разходите, през 2013 г. повече от половината от общите разходи е свързана със старост (пенсии; фигура 20).

Фигура 20: Компоненти на социалните разходи през 2013 г., ЕС-28, като % от общия размер на разходите за социална закрила



Източник: Евростат, ESSPROS

Макар и икономическият климат да се подобри, през 2014 г. както паричните, така и непаричните разходи се увеличиха в реално изражение в ЕС и в ЕЗ с по-бързи темпове, отколкото през 2013 г. (фигура 21). Независимо от това увеличението на социалните помощи в натура през 2014 г. само отчасти компенсира спада, наблюдаван между 2010 г. и 2012 г. Повечето държави членки отчетоха подобни увеличения, с изключение на Ирландия, Гърция, Испания, Кипър, Хърватия и Словения, където помощите в натура продължиха да намаляват.

Фигура 21: Разпределение на годишното изменение на реалните публични социални разходи между принос от парични и от непарични помощи (2001—2014 г.) в ЕС-28 и ЕЗ-19



Източник: Евростат, национални сметки (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“) Забележка: стойностите за 2014 г. са оценка въз основа на националните сметки. Забележка: Когато не са налице данни по (годишните) национални сметки, данните са въз основа или на (тримесечните) национални сметки, или на базата данни АМЕСО (в последния случай обикновено чрез прилагане на изчислени проценти на растеж на наличните данни от (годишните) национални сметки.

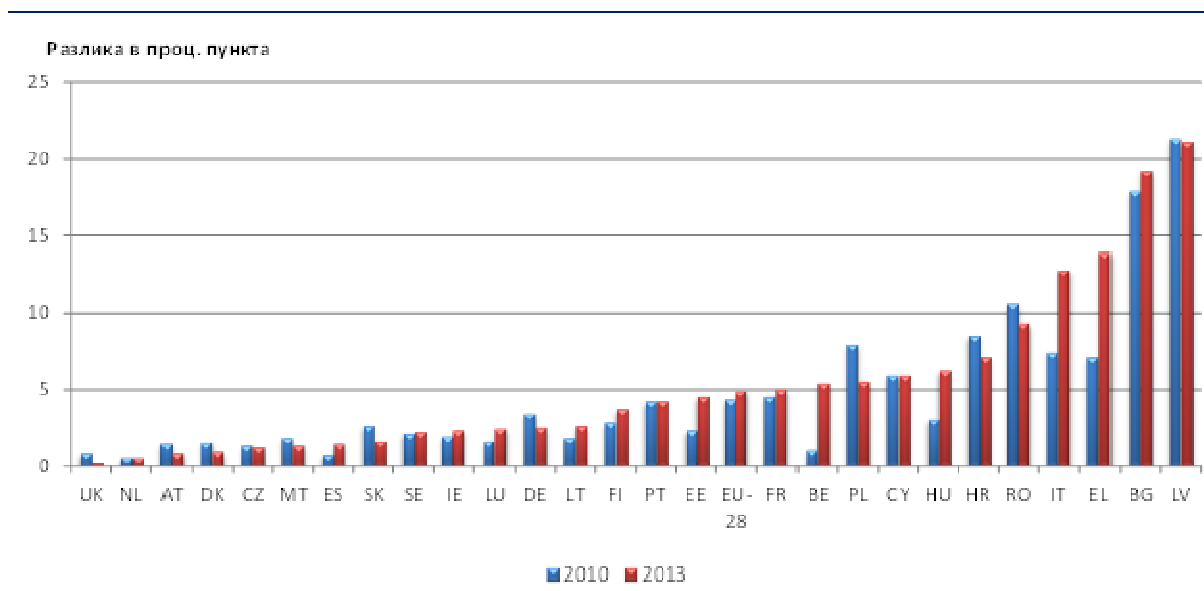
Измененията в данъчната и осигурителната система за периода 2008—2014 г. оказаха силно въздействие върху доходите на домакинствата в държавите членки²⁶. В някои

²⁶ De Agostini et al. (2015) The effect of tax-benefit changes on the income distribution in 2008-2014

държави мерките, приети от 2008 г. насам, доведоха до значително намаляване на доходите на домакинствата (–17 % в Гърция, – 4,5 % в Латвия и около –4 % в Италия и Естония), независимо че въздействието като цяло беше по-голямо върху високите, отколкото върху ниските доходи. В последно време в повечето оценени държави членки мерките, приети през 2013—2014 г., имаха положително цялостно въздействие върху доходите и в повечето случаи бяха от по-голяма полза за групите с по-ниски доходи. Може да се отбележи, че в държавите, в които е имало подобно средно въздействие върху доходите на домакинствата, въздействието на разпределението на мерките през периода 2008—2014 г. е варирано между групите с по-ниски и тези с по-високи доходи, подчертавайки значението на разработването на мерки за резултатите от политиките.

В някои държави достъпът до здравни грижи за домакинствата с ниски доходи е станал по-труден. Средно за ЕС 6,4 % от населението, живеещо в домакинства с ниски доходи (най-долният квинтил) съобщава за неудовлетворена потребност от здравни грижи²⁷, в сравнение с 1,5 % от живеещите в по-богати домакинства (най-горният квинтил). Разликата между богатите и бедните в достъпа до здравно обслужване се е увеличила по време на кризата в държавите членки (фигура 22).

Фигура 22: Лично съобщена неудовлетворена потребност от медицински преглед (най-долният квинтил—най-горният квинтил)



²⁷ Хора, които съобщават, че не са посещавали лекар дори когато е било необходимо, защото е прекалено скъпо, времето за чакане е твърде дълго или защото е твърде далеч от мястото, където живеят.

Източник: Евростат, статистика на ЕС за доходите и условията на живот (EU-SILC). Забележки:
Причина: прекалено скъпи, прекалено отдалечени или в „списък на чакащите“. Не (налични публикувани данни на Евростат за SI)

2. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ РЕФОРМИ — ДЕЙСТВИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

В настоящия раздел е представен преглед на актуалните водещи реформи и мерки по отношение на заетостта и социалните реформи и мерки, предприети от държавите членки в приоритетните области, определени от новите насоки на ЕС за заетостта²⁸. Насоките за политиките за заетостта на държавите членки съчетават ориентири в областта на търсенето и на предлагането и, макар и предназначени за държавите членки, следва да се изпълняват с пълноценното участие на социалните партньори и на заинтересованите страни. Настоящият раздел се основава на данни от LABREF за 2014 г., както и на националните програми за реформи на държавите членки за 2015 г. и на източници на Европейската комисия²⁹.

2.1 Насърчаване на търсенето на работна ръка

Субсидирането на заетостта остава широко използван инструмент за подкрепа на заетостта и създаване на работни места, като някои държави са увеличили или прецизирали съществуващите програми (Литва, Ирландия, Швеция), а други са въвели изцяло нови схеми (Кипър, Франция, Румъния и Италия). В Испания, Кипър, Португалия и Словакия е взето решение за стимулиране на стартиращите предприятия, включително мерки за насърчаване на предприемачеството.

Действията на държавите членки в областта на данъчното облагане на труда от началото на кризата насетне показват връзката между салдото на държавния бюджет и направлението на реформите на данъчното облагане на труда. Като средна стойност, държавите с устойчиво отрицателно салдо на бюджета са предприели повече мерки за реформи, водещи до увеличаване на данъчното облагане на труда. Преминаването към намаляване на голямата данъчна тежест върху труда остава

²⁸ Предложение на Комисията за решение на Съвета относно насоките за политиката на държавите членки в областта на заетостта, 2 март 2015 г.; Решение на Съвета относно насоките за политиката на държавите членки в областта на заетостта, 5 октомври 2015 г.

²⁹ Изчерпателен анализ на развитието на пазара на труда и на заплатите от 2008 г. насам може да бъде намерен в „Развитие на пазара на труда и заплати през 2015 г.“), доклад, Европейска комисия, ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“, 2015 г.

предизвикателство, но наскоро няколко държави са предприели мерки за намаляване на данъчната тежест върху труда.

Структурни намаления на социалноосигурителните вноски в подкрепа на търсенето на работна ръка са били въведени или засилени във Франция, Гърция, Латвия, Белгия, Италия, Румъния и Швеция. Целеви намаления за уязвими групи бяха направени в Хърватия, Словения, Португалия, Словакия, Белгия и Обединеното кралство. Испания въведе през 2015 г. намалено равнище на социалноосигурителните вноски за наемане на безсрочни договори. Финландия намали социалноосигурителните вноски за служителите, за да противодейства на слабия ръст на заплатите. В Италия със *Закона за стабилността* от 2015 г. бяха въведени няколко мерки за намаляване на данъчната тежест върху труда, включително намаляване на разходите за труд за работодателите, данъчни кредити за хората с ниски доходи и тригодишно намаляване на социалноосигурителните вноски за наемане на безсрочни договори през 2015. Във Франция с Пакта за отговорност и солидарност през 2014 г. социалноосигурителните вноски за хората с ниски и средни заплати бяха намалени, в допълнение към съществуващите нецелеви данъчни кредити за конкурентоспособност и заетост. Гърция въведе нова данъчна ставка, премахна праговете на необлагаемите доходи и ги замени с целеви данъчни кредити.

След мащабните действия през предходните години, като цяло при определянето на заплатите започна да се наблюдава движение на реалните заплати в съответствие с тенденциите в производителността, като наскоро някои държави предприеха мерки по отношение на минималната заплата. Междусекторни споразумения за задържане на заплатите бяха договорени във Финландия за периода 2014—2015 г. и в Испания за периода 2015—2016 г. В Словения през 2015 г. беше сключено социално споразумение, с което колективните споразумения, инфлацията и дял от отрасловата производителност бяха определени като основа за определянето на заплатите в частния сектор. С цел да се гарантира съгласуваност между тенденциите при заплатите и производителността, белгийското правителство временно преустанови автоматичната индексация на заплатите до 2016 г., докато в Кипър временното преустановяване на индексацията на заплатите бе удължено до 2016 г., също и за частния сектор. Нови механизми за определяне на минималната заплата бяха въведени в Гърция (от 2017 г.), Ирландия и Хърватия, а в Германия считано от 2015 г. беше въведена официално национална минимална работна заплата. В Португалия заплатите

в публичния сектор за 13-и и 14-и месец бяха възстановени след решението на Конституционния съд. В Обединеното кралство правителството въвежда национална заплата, гарантираща жизнен минимум, която се определя съгласно набор от критерии, различен в сравнение с прилагания за съществуващата национална минимална работна заплата.

2.2 Подобряване на предлагането на работна ръка, уменията и компетентностите

В редица държави членки намаленията на данъците върху доходите на физическите лица са допринесли за участието на пазара на труда. Намаления на данъците върху доходите на физическите лица, по-специално за справяне с лошото финансово състояние и демотивиращите фактори за работа сред групите с ниски доходи, бяха предприети в Испания и Латвия. Други държави увеличиха долния праг на доходите или данъчните кредити (Швеция, Латвия, Литва, Нидерландия и Германия). Австрия направи значителни промени в данъка върху доходите на физическите лица през 2015 г., включително чрез намаляване на входната ставка за данъка върху доходите на физическите лица.

Пенсионните реформи продължават да се съсредоточават върху балансирането на времето, прекарано в работа и в пенсия, главно чрез увеличаване на пенсионната възраст, по-строги условия за допустимост и намаляване на възможностите за ранно пенсиониране. През последната година няколко държави членки (Белгия, България, Нидерландия, Португалия и Обединеното кралство) приеха нови или възобновиха планирани по-рано увеличения на пенсионната възраст. Общо 25 от 28-те държави членки вече са приели законодателни актове относно настоящи или бъдещи увеличения. Сред тях седем (Кипър, Дания, Гърция, Италия, Нидерландия, Португалия и Словакия) изрично обвързаха пенсионната възраст с нарастването на очакваната продължителност на живота в бъдеще, а други държави (Белгия, Финландия, Словения) обмислят да направят същото.

Няколко държави членки предприемат стъпки за намаляване на напускането на пазара на труда чрез ранно пенсиониране, например чрез повишаване на допустимата възраст и/или чрез изискването за продължителност на трудовия стаж (Белгия, Латвия), или чрез постепенно премахване на специфичните обезщетения или схеми за ранно

пенсиониране (Люксембург, Полша). Няколко държави членки (България, Дания, Хърватия) въведоха по-строги критерии и процедури, уреждащи достъпа до обезщетенията за инвалидност, за да гарантират, че те са насочени към действително нуждаещи се лица и не се използват като заместител на схемите за ранно пенсиониране.

В периода 2014—2015 г. някои държави членки са предприели реформи за подобряване на политиките в областта на равновесието между професионалния и личния живот с оглед на увеличаването на участието на пазара на труда. Австрия обяви инвестиции, възлизащи на общо 800 милиона евро до 2018/2019 г., за увеличаване на броя и достъпността на местата в целодневни училища, както и за подобряване на качеството на техните услуги. Обединеното кралство въведе споделен отпуск за отглеждане на дете, даващ възможност на родителите да поделят 52 седмици платен отпуск и заплащането за него след раждане или осиновяване на дете.

Подобряването на участието на жените на пазара на труда може да допринесе за преодоляване на повишения риск от бедност и социално изключване при тях, особено в семействата с един родител, както и да помогне за предотвратяване на вероятността от бедност в напреднала възраст поради по-ниски пенсионни права.

Насърчаването на повече жени да навлязат и останат на пазара на труда може да допринесе също така за неутрализиране на ефекта от намаляването на населението в трудоспособна възраст в повечето държави — членки на ЕС, посредством подобряване на предлагането на работна ръка. Това ще спомогне по този начин за намаляване на натиска върху публичните финанси и системите за социална закрила, ще доведе до по-добро използване на уменията и компетентностите на жените и до повишаване на потенциала за растеж и на конкурентоспособността.

Структурните слабости в системите на образованието и обучението продължават да оказват въздействие върху нивата на квалификация. Неотдавнашните реформи в Италия бяха насочени към стабилизиране на системата на общественото образование чрез постоянни договори за хората, работещи в сектора. През 2015 г. Испания реформира организацията и управлението на т.нар. подсистема „Обучение за заетост“ като част от усилията си за свързване на съдържанието на обучението с нуждите на пазара на труда, а в Швеция чрез нова инициатива в областта на образованието за възрастни ще се увеличи броят на местата в общинската система за образование за възрастни. Придобиването на по-подробна информация за уменията (оценка на

потребностите, планиране и прогнозиране на нуждите от умения) и нейното по-умело използване за направляване на образованието и обучението могат да спомогнат за постигане на по-добър баланс между търсенето и предлагането на умения. Въпреки че в някои държави членки са създадени традиции на количествено и качествено прогнозиране и ясни механизми за сътрудничество между институциите за образование и обучение и участниците на пазара на труда (напр. Дания, Швеция), в други системите са по-несъгласувани. Някои държави членки са в процес на разработване на начини за придобиване на информация за уменията (например Естония, Румъния), често с подкрепата на Европейския социален фонд (ЕСФ)³⁰. Публичните разходи за образование обаче са намалели в почти половината от държавите членки и са спаднали с 3,2 % за ЕС като цяло, в сравнение с 2010 година³¹.

Държавите членки продължиха усилията си в подкрепа на младежката заетост и за преодоляване на високите равнища на NEET. По същество действията на държавите членки бяха насочени към подобряване на качеството на образованието и обучението за подобряване на прехода от училище към работа. Германия измени своето законодателство, за да приложи „подпомагано професионалното обучение“, даващо възможност за по-добра подготовка и проследяване на младите хора в неравностойно положение, както и за предоставяне на услуги на дружества, участващи в обучението на младите хора в неравностойно положение. Във Франция от края на 2014 г. насам се прилага всеобхватен план за намаляване на преждевременното напускане на училище. За изложените на риск ученици на възраст 15 години или повече се тества специална „пътека на адаптирано първоначално обучение“, съчетаваща редовното образование с извънучилищни дейности. За преждеременно напусналите училище на възраст между 16 и 25 години беше въведено законно право да се върнат към учене или обучение.

Полша е взела мерки за осигуряване на стажове за студенти както в големи дружества, така и в публичната администрация. Дания провежда голяма реформа на професионалното обучение от 2015 г. насам, наред с другото, с оглед намаляване на преждевременното напускане на училище, насърчаване на популярността на професионалното образование и увеличаване на възможностите за чиракуване. В

³⁰ Skills Governance in the EU Member States („Управление на уменията в държавите — членки на ЕС“), обобщаващ доклад, октомври 2015 г. (предстои да бъде публикуван, препратка ще бъде добавена по-късно от C4)

³¹ Данни за 2013 г., „Обзор на образованието и обучението“ за 2015 г.

България беше изменено законодателството за осигуряването на стажове и продължава работата за адаптиране на учебните програми, за да отговарят по-добре на нуждите на пазара на труда. В Австрия акцентът върху младежта също до голяма степен беше свързан с образованието, включително реформи в професионалното обучение, както и във висшето образование, за да може да се улесни пътят от образованието към професионалния живот. Реформата на Закона за професионалното обучение има за цел допълнително да се подобри системата на обучение под формата на чиракуване и да се повиши нейното качество. Италия одобри училищна реформа, която насърчава използването на стажове и се съсредоточава върху сътрудничеството с дружества.

В много държави членки бяха увеличени усилията в подкрепа на ранното активизиране на NEET и на обхващането на младите хора, които са най-отдалечени от пазара на труда. Съвместно с Европейската комисия, в началото на 2015 г. Латвия, Финландия, Португалия и Румъния разработиха дейности за повишаване на осведомеността относно възможностите, предлагани от гаранцията за младежта, за насърчаване на NEET да се регистрират в организациите, които предлагат достъп до нея, и да се възползват от подкрепата им. Португалия създаде широка мрежа от партньори за по-добро обхващане на NEET. Освен това е създадена онлайн платформа по гаранцията за младежта, където всеки NEET може да се регистрира и ще бъде автоматично пренасочен към публичните служби по заетостта (ПСЗ), мрежата EURES, или към центровете за квалификация и професионално обучение. В Швеция от януари 2015 г. отговорността на общините за намеса по отношение на младите NEET бе значително засилена. България стартира националната програма „Активизиране на неактивните“, целяща регистрирането на обезкуражени NEET в бюрата по труда и включването им в обучение или подпомагането им да се върнат към образованието, и включваща назначаването на медиатори от ромски произход. През 2015 г. Хърватия е в процес на разработване на система за проследяване на NEET с цел справяне с увеличението на броя на NEET като част от широкообхватен регистър на човешките ресурси.

Премахването на бариерите между основните участници в прехода от училище към работа (образование, ПСЗ, работодатели) е друг важен приоритет. В Белгия подпомагането на младежката заетост и ускоряването на прилагането на гаранцията за младежта е основен приоритет в рамките на стратегията „Брюксел 2025“, приета през юни 2015 г. С подкрепата на ЕСФ, в стратегията участват всички съответни министри и тя се изпълнява в партньорство между ключови равнища на управление, за да се изградят мостове

между секторите на заетостта, образованието и младежта. Частично вдъхновена от гаранцията за младежта, Германия продължи да създава младежки агенции по заетостта/местни сдружения за подпомагане на младите хора в прехода от училище към работа, като към септември 2014 г. броят им достигна най-малко 186. Те насърчават тясното сътрудничество между различните участници на местно равнище, сред които са ПСЗ, училищата и социалните служби. От 2015 г. нататък са планирани още пилотни проекти с финансиране от ЕСФ, които също така подобряват социално-педагогическата помощ и възможностите за работа за младите хора в неравностойно положение.

Някои държави членки са положили усилия за подпомагане на създаването на работни места и увеличаване на възможностите на младите хора на пазара на труда. През 2014 г. Хърватия стартира 11 нови мерки за активна политика по заетостта в рамките на пакета „Млади и креативни“, който понастоящем включва субсидии за заетост и за самостоятелна заетост, за обучение и специализация, работни стажове, общественополезен труд и запазване на работните места. През 2015 г. службата по заетостта на Словения стартира програмата „Изпитване на работното място“, чиято цел е да даде възможност на безработните лица на възраст до 29 години да изпитат своите познания, умения и навици на конкретно работно място.

Професионалната рехабилитация е от ключово значение за участието на хората с увреждания на пазара на труда. Финландия извърши промени, за да даде възможност за ранен достъп до професионална рехабилитация за предотвратяване на пенсионирането с право на пенсия за инвалидност. От октомври 2015 г. рехабилитираните лица следва да могат да получават частична помощ за рехабилитация от осигурителната институция за дните за рехабилитация, в които лицето работи само на непълно работно време. През декември 2014 г. Хърватия въведе изменения в Закона за професионалната рехабилитация и заетост на хората с увреждания, с цел подобряване на тяхната професионална рехабилитация и заетост, като законът предвижда също така създаване на регионални центрове за професионална рехабилитация.

В много държави членки, както и за конкретни групи, е налице значителен риск дългосрочната безработица да се превърне в трайна и да се трансформира в повишена структурна безработица. Редица държави членки стартираха нови активни мерки, насочени към дългосрочно безработните. През 2015 г. Португалия започна

схема за подпомагане на 6-месечни стажове за дългосрочно безработните на възраст над 30 години. В края на 2014 г. в Испания стартира национална програма за активизиране на безработните, предоставяща финансова подкрепа на дългосрочно безработните, които не получават никакви обезщетения, същевременно засилваща изискванията за търсене на работа и приемане на работа и определяща индивидуален отговорен служител за предвидените 400 000 бенефициери.

През 2015 г. Финландия започна да провежда реформа в подкрепа на дългосрочно безработните, осигурявайки единично звено за контакт с цел по-добро координиране на службите по заетостта, обезщетенията и социалните услуги за дългосрочно безработните на общинско равнище. Във Франция националният план за действие срещу дългосрочната безработица, приет през 2015 г., обединява засилване на персонализираното, интензивно консултиране, целящо да достигне до 460 000 бенефициери през 2017 г., увеличено предлагане на субсидирани договори и професионално обучение и нова схема на обучение на работното място за работници в напреднала възраст или за такива с по-ниска квалификация, както и по-добър достъп до грижи за децата и помощи за жилищно настаняване.

Икономическото възстановяване и по-слабият приток на хора, попадащи в положение на дългосрочна безработица, както и подобряващото се състояние на бюджета, създават възможности за допълнителна намеса. Независимо от това при текущите реформи дългосрочната безработица се третира в по-малко от половината от държавите членки. В процес на обсъждане от държавите членки е предложение на Комисията за препоръка на Съвета относно интеграцията на дългосрочно безработните на пазара на труда.

2.3 Подобряване на функционирането на пазарите на труда

Действията на държавите членки за модернизиране на законодателството за защита на заетостта продължиха, особено в страните със значителни дисбаланси и сегментирани пазари на труда. Независимо от това насочеността на реформите има за цел само в отделни случаи да бъде преодоляна разликата между участниците на пазара на труда и тези, които остават извън него. В края на 2014 г. в Италия беше приет широкообхватен закон (т.нар. *Закон за работните места*, окончателните актове за чието изпълнение бяха приети през септември 2015 г.), който

наред с другото включваше опростяване на договорите и трудовоправните процедури и намаляване на обхвата при възстановяването на работа след несправедливо освобождаване. Приетият в Нидерландия през 2014 г. *Закон за работата и сигурността* въвежда горна граница за обезщетенията при прекратяване на трудови правоотношения и при несправедливо освобождаване, като същевременно увеличава защитата за работниците на временни договори. В Хърватия беше извършена широкообхватна реформа на Кодекса на труда, което доведе до намаляване на разходите, опростяване на процедурите за индивидуални и масови уволнения, по-лесен достъп до работа чрез агенции за временна заетост и по-гъвкава организация на работното време. Процедурите за масови уволнения бяха опростени също и в Латвия. В България Кодексът на труда беше изменен с оглед увеличаване на гъвкавостта на работното време и регламентиране на възможността за подписване на ежедневни трудови договори за краткосрочни сезонни селскостопански дейности.

Въпреки високото ниво на сегментиране, редица държави улесниха достъпа до срочни договори (Чешката република) или увеличиха тяхната продължителност или възможностите за подновяването им (Хърватия, Италия, Латвия и, временно, в Португалия). Малко на брой държави засилиха разпоредбите относно срочните трудови договори (Полша), и по-специално относно използването на временната заетост чрез агенции за временна заетост (Словения, Франция, Дания и Словакия). Обединеното кралство въведе такса за трибуналите по трудовоправни спорове, за да се ограничи броят на заведените дела.

В съответствие с действията, предприети през предходни години, подобряването на ефективността на публичните служби по заетостта продължи в значителен брой държави членки. Дания и Латвия подобриха профилирането на търсещите работа и насочването на помощта и услугите, свързани с търсенето на работа, а в Полша и Словакия беше поставен по-голям акцент върху услугите за уязвими групи. Швеция и Литва подобриха начина на разглеждане на случаи, свързани с млади хора и отпадащи от училище. В Белгия, Нидерландия, Испания и Словакия бе взето решение за засилено сътрудничество между различните участници, като в някои случаи разпределението на средствата между отделните служби е обвързано с изпълнението на дадени условия. Освен реорганизирането на публичната служба по заетостта, в Ирландия беше договорен допълнителен капацитет за предоставяне на свързани със

заетостта услуги, съсредоточени предимно върху дългосрочно безработните, с доставчици от частния сектор по програмата JobPath.

В много държави членки е в ход реформа на социалния диалог. Реформите засягат функционирането и ефективността на социалния диалог. Те са свързани най-вече с колективното договаряне, но също така оказват въздействие и върху представителството на работниците. Германия, Словакия и Португалия облекчиха критериите за удължаване на отрасловите колективни споразумения относно заплатите, като с последното отчасти възвърнаха практиката в рамките на програмата за финансова помощ. В Хърватия беше премахната неограничената валидност на колективните споразумения с изтекъл срок. В Португалия валидността на изтеклите и неподновени колективни споразумения беше намалена през 2014 г., като беше въведена възможност за договаряне на временно прекратяване на колективните споразумения в предприятия, изпитващи затруднения. Италианските социални партньори подписаха междуотраслово споразумение, което изяснява критериите за измерване на представителността на профсъюзите и определя темпа на разширяване на обхвата на децентрализираното колективно договаряне. През 2014 г. в Хърватия беше прието ново законодателство за дейността на синдикалните организации. През 2015 г. френското правителство започна реформа на социалния диалог с цел модернизиране на организациите, представляващи работниците и служителите, и рационализиране на задълженията на работодателите за информиране и консултиране на представителите на работниците и служителите. Годишното колективно договаряне трябва да бъде реорганизирано в съответствие с предписаните основни направления. През 2015 г. в Германия беше приет законът *Tarifeinheitsgesetz*, който гарантира, че ако в дадено дружество не съществуват припокриващи се и противоречащи си колективни споразумения, се прилага само споразумението, което е било подписано със синдикалната организация с най-много членове (в това дружество). В Обединеното кралство в новия *Законопроект относно синдикалните организации* от 2015 г. се съдържат реформи по отношение на синдикалните организации и действията при колективен трудов спор.

Участието на социалните партньори в разработването и прилагането на политиките и реформите изисква допълнително наблюдение. В повечето държави членки съществува някаква форма на участие на социалните партньори при изготвянето на националните програми за реформи. Качеството и задълбочеността на

това участие, и степента, в която социалните партньори са в състояние да оказват влияние върху съдържанието на националните програми за реформи (НПР), варират значително. По-малко са държавите членки, които ефективно включват социалните партньори при изпълнението на специфичните за всяка държава препоръки или на свързаните с тях реформи и политики.

2.4 Гарантиране на справедливост, борба с бедността и насърчаване на равните възможности

Усилията за ограничаване или намаляване на бедността и за увеличаване на участието на пазара на труда включваха съществени промени в системите за социални плащания, подкрепа на активната политика по заетостта и мерки, насочени към лицата, които са изложени на по-висок риск от бедност. Някои държави членки увеличиха размера на подпомагане на доходите (Белгия, Естония, Хърватия, Швеция, Румъния), докато други подобриха разработването на мерки чрез въвеждане на постепенно намаляване на обезщетенията (Малта, Латвия) или на обвързани с връщането на работа обезщетения (Естония). Редица държави членки въвеждат или засилват мерките за стимулиране на трудовата активност като част от политиката си за по-добро противодействие на бедността сред населението в трудоспособна възраст (Австрия, България, Германия, Дания, Нидерландия). Въвеждат се и различни финансови и нефинансови стимули за улесняване на връщането на пазара на труда (Белгия, Финландия, Франция, Латвия, Малта, Полша). В редица държави (Белгия, Хърватия, Гърция, Ирландия, Румъния, Швеция) са планирани или в момента се провеждат реформи на системите за социално подпомагане и за безработица.

Белгия продължава реформата на системата за обезщетения при безработица, за да се гарантира подходящ баланс между обезщетенията и възможностите за ефективна помощ при търсене на работа и за обучение. Като част от реформата на системата за социално подпомагане, Румъния ще въведе минимален доход за социално включване, съчетаващ три съществуващи програми на база имуществено състояние, като така ще постигне по-добра насоченост към бенефициерите и по-малки административни разходи. Гърция стартира пилотна програма за въвеждане в страната на схема на минимален доход. Ирландия продължи усилията за намаляване на големия брой на домакинствата с нисък интензитет на икономическа активност чрез интегрираното

предоставяне на услуги („обслужване на едно гише“), както и чрез по-тясно обвързване на правата на обезщетение с услугите по активизиране.

В много държави членки се наблюдава засилване на инвестициите, ориентирани към децата, поради нарастващата загриженост относно последиците от увеличаващия се брой деца, засегнати от бедност. Мерките за подпомагане на доходите на семействата с деца бяха засилени или разширени в България, Чешката република, Полша и Румъния, а в Белгия и Малта бяха въведени допълнителни помощи, изплащани в допълнение на детските надбавки за децата, израстващи в семейства с ниски доходи. Подкрепата за достъпа на родителите на пазара на труда и стимулите за работа бяха засилени в Унгария, Малта и Обединеното кралство. В няколко държави продължиха инвестициите в образованието, и по-конкретно в образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ), което отразява все по-доброто осъзнаване на основната роля на предучилищното образование в оформянето на познавателните и социалните умения на децата. Финландия въведе задължително предучилищно образование, а Хърватия въведе задължително едногодишно предучилищно образование преди началото на основното образование. Австрия предостави допълнително публично финансиране за подобряване на образователните резултати в ОГРДВ, Обединеното кралство въведе 15 часа седмично безплатни грижи за децата на възраст между 3 и 4 години и въведе мерки, насочени към малките деца в неравностойно положение. В някои държави членки също така беше увеличено финансирането за увеличаване на броя на местата в детски заведения (Белгия, България, Чешката република, Германия, Естония, Полша, Обединеното кралство), за занимални след училище (Ирландия) и за целодневни училища (Австрия). България продължи да подобрява качеството на алтернативните грижи и да подкрепя децата, израстващи извън семейството си. Финландия също така прие редица мерки за засилване на закрилата на децата в тези ситуации.

Наскоро проведените пенсионни реформи допринесоха за ограничаване на дългосрочното увеличение на пенсионните разходи в повечето държави членки³². Тяхното въздействие върху адекватността на пенсиите продължава да зависи от

³² Доклад от 2015 г. за застаряването на населението,
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

способността на жените и мъжете да имат по-дълга и по-пълноценна кариера³³, която не е еднаква за различните професионални групи и за различните полове. По-голямата част от реформите в държавите членки бяха насочени към повишаване на пенсионната възраст и към ограничаване на възможностите за ранно пенсиониране, ако реформите не се осъществяват винаги успоредно с политики за стимулиране на активния живот на възрастните хора. Някои държави членки запазиха или отново въведоха специфични условия за ранно пенсиониране за лица с дълъг трудов стаж или с професии, определяни като тежък труд. Ограничаването на достъпа до ранно пенсиониране създава за правителствата и/или социалните партньори предизвикателство за намиране на алтернативни решения за проблемите на по-късния етап от трудовата кариера — управлението на фактора „възраст“ и здравето на работното място и на пазара на труда.

Понастоящем разликата в пенсиите на мъжете и жените в ЕС остава на равнище от 40 %, което отразява разликите между половете по отношение на заплащането и по-кратките и по-прекъснати кариери при жените като средна стойност. Общата промяна в посока към по-свързани с доходите пенсии означава, че пенсионните системи няма да бъдат в състояние да компенсират тези дисбаланси. Като част от усилията за постигането на по-дълъг трудов живот при жените почти всички държави членки (с изключение на Румъния) изравниха пенсионната възраст за жените и мъжете или приеха бъдещи реформи в този смисъл, макар че в някои случаи те ще бъдат завършени напълно едва през 40-те години на 21-ви век.

Голям брой реформи също са изменили индексирането на пенсионните обезщетения, като се преминава към механизми за актуализиране, носещи обезщетения с по-малък размер. Въздействието върху адекватността ще зависи от тенденциите при заплатите и цените.

Здравните системи допринасят за опазване и възстановяване на доброто здравословно състояние на населението на ЕС. В допълнение към колективното и индивидуалното благосъстояние, това спомага за икономическия просперитет чрез подобряване на участието на пазара на труда, производителността на труда и намаляване на отсъствията от работа. Несъмнено, здравните системи имат цена: голям

³³ Доклад от 2015 г. относно адекватността на пенсиите,
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14529&langId=en>

дъл от разходите за системите за здравеопазване в ЕС се поемат от публични средства и следователно те трябва да останат финансово устойчиви.

Необходимо е да се оценят резултатите от функционирането на системите за здравеопазване и дългосрочни грижи и да се извършат стабилни и амбициозни реформи. Те включват гарантиране на устойчива финансова база, насърчаване на осигуряването на и достъпа до ефективни първични здравни услуги, като по този начин се намалява излишното използване на специализирана и болнична помощ, осигуряват се разходно-ефективна употреба на лекарствата, по-добри обществени поръчки, подобряване на интегрирането на грижите посредством актуализирани информационни канали (като електронното здравеопазване), използване на методики за оценяване на относителната ефективност на здравните технологии и разходите за грижи за целите на вземането на решения и за подобряване на насърчаването на здравословен начин на живот и профилактика на заболяванията.

В повечето държави членки са осъществени важни реформи в здравеопазването. Многобройните осъществени структурни реформи включват реструктуриране на първичните и вторичните здравни грижи, повече координация на здравните грижи, по-интензивно използване на ИКТ решения и електронно здравеопазване, както и по-добра оперативна съвместимост между тях (България, Чешката република, Хърватия, Унгария, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Словакия и Обединеното кралство), изместване на политиката в областта на лекарствените средства в посока към регулиране на цените и заместване с генерични лекарствени продукти, както и въвеждане на финансови и нефинансови стимули както за доставчиците, така и за ползвателите на здравни услуги. С цел да се подобри предоставянето на здравни услуги, няколко държави членки (България, Чешката република, Германия, Хърватия, Ирландия, Полша, Португалия, Швеция и Обединеното кралство) въведоха политики, насочени към оптимизиране на използването на терапии и на практиките на предписване на лекарства.

В много държави застаряването на работната сила в здравеопазването, в съчетание с предизвикателствата по наемане или задържане на здравните работници, произтичащи от тежките условия на труд и относително ниското заплащане при някои здравни професии, водят до недостиг на здравен персонал. За да противодействат на това някои държави членки (Белгия, Чешката република, Германия, Испания, Хърватия, Ирландия,

Латвия, Полша, Швеция) са приели мерки за улесняване на обучението и повишаването на квалификацията на специалистите в областта на здравеопазването и за предлагане на увеличения на заплатите и подпомагането, за да се увеличи привлекателността на отрасъла на здравеопазването.

Няколко държави членки са в процес на приемане или провеждане на важни реформи в областта на дългосрочните грижи с цел осигуряване на по-ефикасно използване на съществуващите ресурси. Мерките за реформа са съсредоточени върху по-нататъшното развитие на здравните грижи по домовете и укрепването на интеграцията на здравните услуги.

Механизмите за финансиране на дългосрочните грижи бяха изменени в редица държави членки (Австрия, Белгия, България, Унгария, Германия, Люксембург). Някои решиха да увеличат публичното финансиране и да намалят частното участие при поделянето на разходите, докато други намалиха праговете за допустимост за публична подкрепа или въведоха други мерки за ограничаване на разходите.

Ограничен брой държави членки докладваха за мерки за предотвратяване на зависимостта, които са свързани най-вече с по-добра превенция и ранно диагностициране на деменцията (Австрия, България, Ирландия). Националните правителства поставят по-силен акцент върху това да подобрят предоставянето на услуги чрез ориентиране на грижите в по-голяма степен към пациентите, насърчаване на преминаването от институционални грижи към грижи в общността, разработване и осигуряване на нови стандарти за качество и увеличаване на числеността на персонала.

Някои държави членки (Белгия, Чешката република, Германия, Финландия) подобриха подкрепата за лицата, полагащи неформални грижи, чрез нови стратегии, по-добри възможности за съчетаване на работата и отговорностите за полагане на грижи и чрез правно признаване на лицата, полагащи неформални грижи.

Бяха предприети значителни ангажименти за подобряване на достъпа до финансово достъпни жилища. Някои държави членки приеха планове за строителство на жилища или социални жилища (Чешката република, Франция, Ирландия, Португалия, Словения и Обединеното кралство). България използва Европейския фонд за регионално развитие с цел подобряване на достъпа до жилищно настаняване на лицата в уязвимо положение. Унгария докладва за разширяване на схемите за

подпомагане на лицата, придобиващи първо жилище, а Обединеното кралство — за схема за мобилност за наемателите на социални жилища. Условието за подпомагане за жилищно настаняване, включително критериите за допустимост и праговете, бяха преразгледани (Чешката република, Финландия) и по социални съображения беше въведен контрол върху наемите и/или гаранции (Белгия, Чешката република, Франция, Нидерландия).

Много програми бяха насочени към справянето със свръхзадлъжнялостта и отстранението на хора от домовете им, като например проектите за откриване на дълг, започнати в Нидерландия, и пилотните проекти за подпомагане на отстранените семейства в Словения. Прагът на допустимост за защита при несъстоятелност беше понижен в Латвия, а Кипър предложи субсидирани лихвени плащания по ипотeki за уязвимите домакинства. Бяха направени също и целенасочени усилия за борба с енергийната бедност (Белгия) и за интегриране на предоставянето на социални жилищни услуги (Ирландия).

На национално равнище бяха приложени някои мерки за улесняване на социалното приобщаване на хората, изложени на риск, като лицата с увреждания, ромите или лицата от мигрантски произход. Естония започна реформа относно работоспособността, с която беше въведена качествена промяна в подхода — от оценка на неработоспособността се премина към концентриране върху оценката на работоспособността на отделния индивид и към подпомагане на интеграцията на пазара на труда и в социалния живот. По подобен начин Нидерландия прие Пакт за участие, с цел стимулиране на участието на пазара на труда на хората с увреждания и неквалифицираните работници, както в частния, така и в публичния сектор.

Равният достъп до висококачествено и приобщаващо образование е първата и най-важна стъпка към социалното приобщаване. Тенденциите към приобщаващо образование на децата в уязвимо положение са очевидни. Белгия (Фландрия) разработи нов закон („M-Deegree“), в който се предвижда подходящото им включване в общообразователния процес. Чешката република прие Закон за образованието, съдържащ 5 степени на подпомогнати мерки за подобряване на училищните условия с оглед на приобщаващото образование. Дания определи като цел за 2015 г. 96 % от учениците от публичния сектор да се обучават в общообразователните училища и

създаде Център за приобщаващо образование и образование за лицата със специални потребности.

Много хора с увреждания се сблъскват с тежки форми на изключване, т.е. живеят в специализирани заведения. Независимо от това в някои страни се забелязват тенденции към преминаване от институционални грижи към грижи в общността и независим живот, като тези тенденции се подпомагат по линия на европейските структурни и инвестиционни фондове. Например Финландия намали значително броя на лицата с интелектуални увреждания, живеещи дългосрочно в институции за специализирани грижи, и замени тези грижи предимно с 24-часови услуги. Целта е до 2020 г. институционалните грижи да се заменят с индивидуално жилищно настаняване и услуги.

В някои държави членки бяха предприети мерки за насърчаване на интеграцията на ромите. През януари 2015 г. Румъния прие преработена национална стратегия за приобщаване на румънските граждани, принадлежащи към ромското малцинство, обхващаща периода 2014—2020 г., а Литва прие план за действие за интегриране на ромите в литовското общество, обхващащ периода 2015—2020 г. През 2015 г. Чешката република прие стратегия за интеграция на ромите до 2020 г. Други страни като Унгария, Словакия и Полша преработиха своите национални стратегии и планове за действие, по-специално за да бъдат изпълнени предварителните условия, свързани с инвестиционен приоритет 9.2. на ЕСФ.

В Словакия броят на помощник-учителите за децата със специални потребности, включително децата, произхождащи от среди в неравностойно социално положение, бе значително увеличен за учебната 2014—2015 година, като в бюджета за 2015 г. е включено допълнително увеличение. За ромските общности беше направено предложение за задължително записване в ОГРДВ за децата, произхождащи от среди в неравностойно социално положение, без конкретни планове за прилагането му на този етап.

Нарастващият приток на бежанци изисква от правителствата и от обществото като цяло приемането и интегрирането на все по-голям брой хора, като някои държави членки са особено засегнати. Вzeti са решения относно пакети за интеграция, както и възпиращи мерки. В Австрия пакетът за интеграция се фокусира върху езикова помощ и интеграция на пазара на труда, като по-голямата част

от бюджета е предназначена за интегриране на пазара на труда. Публичните служби по заетостта са започнали пилотни проекти за подобряване на перспективите на пазара на труда за лицата, които имат право на убежище, считано от средата на 2015 г. В Швеция са били увеличени средствата за въвеждане за 2015—2018 г., които имат за цел да допринесат за по-бързата интеграция на новопристигналите бежанци и родените в чужбина лица на пазара на труда. За идентифициране на уменията на новопристигналите на ранен етап правителството е заделило средства от съществуващите рамки за пилотен проект за установяване на уменията на наскоро пристигналите мигранти, живеещи в центровете за настаняване на шведския Съвет по миграционните въпроси. В Германия Федералната агенция по заетостта и Федералната служба по въпросите на миграцията и бежанците започнаха пилотен проект, финансиран от ЕСФ, за насърчаване на бързото интегриране на бежанците на пазара на труда, като в шест региона в Германия бяха създадени демонстрационни агенции за заетост за бежанци. От друга страна се вземат мерки, за които се очаква да имат възпиращ ефект, като замяната на паричните плащания с обезщетения в натура, а бежанците от региони, идентифицирани като безопасни, подлежат на ускорена процедура за предоставяне на убежище. В Дания като възпиращи мерки бяха намалени специалните средства за интеграция под съществуващите парични обезщетения за участник в програмите за интеграция, беше възстановен принципът на текущо начисляване за семейни обезщетения и детски надбавки за бежанците, като същевременно хармонизирането на правилата за допустимост за отпускане на пенсия за старост също така не освобождават бежанците от принципа на текущо начисляване. В Обединеното кралство бяха въведени нови ограничения на достъпа до обвързани с имущественото състояние обезщетения, които да възпират мигрантите без перспективи за работа, насочващи се към Обединеното кралство. Тези ограничения не позволяват на новодошлите да подават искания за обвързани с имущественото състояние обезщетения по универсалния кредит, без преди това да са работили в Обединеното кралство. Новите ограничения се основават на предходни ограничения на исканията за обезщетения за търсещите работа, за детски надбавки и за данъчен кредит за дете.

Държавите членки трябва да гарантират, че лицата, търсещи убежище, имат ефективен достъп до пазара на труда не по-късно от 9 месеца от датата, на която

са подали молба за международна закрила³⁴. Някои държави членки дават възможност на лицата, търсещи убежище, да се интегрират на пазара на труда по-рано, а някои държави членки имат намерение да възприемат тази практика. Като част от дневния ред на ЕС по въпросите на миграцията за подпомагане на държавите членки да се справят с най-непосредствените нужди на лицата, търсещи убежище, като например настаняване, доставки и услуги, Комисията прие Съобщение относно правилата за обществените поръчки във връзка с мерките за подкрепа на бежанците³⁵. Конкретно и незабавно, инвестиции от Европейския социален фонд (ЕСФ) могат да подпомагат професионалното обучение, консултирането, достъпа до здравни и социални услуги, както и кампаниите за борба с дискриминацията.

Първата оценка на макроикономическото въздействие на притока от бежанци показва, че ако краткосрочното въздействие чрез по-високи публични разходи, е относително малко, макар и по-изразено в някои държави членки, в средносрочен и дългосрочен план то има положителни последици за растежа, при условие че е успешна интеграцията на пазара на труда³⁶.

³⁴ Вж. Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила.

³⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент и съвета относно правилата за обществените поръчки във връзка с настоящата криза в областта на убежището, COM(2015) 454

³⁶ Европейска икономическа прогноза — есен 2015 г.

Приложение 1 Набор от водещи показатели за заетостта и социални показатели със средните стойности за ЕС като база за сравнение*

	Коефициент на безработица			Младешка безработица						Реален ръст на брут.разполагаем доход на домакинствата		Процент на риска от изпадане в бедност (18-64)			Неравенство - S80/S20		
				Коеф. на младешка безработица			NEET										
	Г-Г измен. (\$1.2014- \$1.2015)	Отклонение от средното за ЕС	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕС	Г-Г измен. (\$1.2014- \$1.2015)	Отклонение от средното за ЕС	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕС	Г-Г измен. (2013-2014)	Отклонение от средното за ЕС	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕС	Г-Г измен. (2013-2014)	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕС	Г-Г измен. (2012-2013)	Отклонение от средното за ЕС	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕС	Г-Г измен. (2012-2013)	Отклонение от средното за ЕС	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕС
EC28 (претеглен)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
E319 (претеглен)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1		
EC28 (непретеглен)	-0,8	~	~	-2,5	~	~	-0,5	~	~	1,3	~	0,2	~	~	0,0	~	~
E319 (непретеглен)	-0,8	0,8	0,0	-2,4	0,8	0,1	-0,4	-0,3	0,1	1,3	0,0	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
BE	0,3	-1,2	1,1	-1,2	-0,9	1,3	-0,7	-0,3	-0,2	0,5	-0,8	-0,1*	-2,2	-0,3	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	0,1	-1,2	-2,8	-0,3	-0,3	-1,4	7,9	-0,9	:	:	-0,3*	1,5*	-0,5*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-4,4	-0,1	-3,0	-9,0	-0,5	-1,0	-4,2	-0,5	1,6	0,3	-0,7	-7,0	-0,9	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-3,6	0,5	-2,5	-11,9	0,0	-0,2	-6,5	0,3	0,1	-1,2	0,2*	-1,5*	0,0	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,1	0,5	-0,7	-15,4	1,8	0,1	-5,9	0,6	1,5	0,2	0,3*	1,3	0,1*	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-3,7	-0,6	-6,3	-12,1	-3,8	0,4	-0,6	0,9	2,0	0,7	-0,4*	1,7	-0,6	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,1	-1,3	-4,2	-1,3	-1,7	-0,9	2,9	-0,4	:	:	-1,4	-1,6	-1,6	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	15,6	-0,7	-3,7	28,3	-1,2	-1,3	6,8	-0,8	:	:	0,3*	8,5	0,1*	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	13,0	-1,3	-4,0	27,1	-1,5	-1,5	4,8	-1,0	0,6	-0,7	0,0	4,8	-0,2*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	0,5	1,0	0,7	1,9	3,2	0,2	-0,9	0,7	1,2	-0,1	0,0	-1,9	-0,2	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	6,7	0,2	-1,6	20,9	0,9	-0,3	7,0	0,2	:	:	-0,3*	2,2	-0,5*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	2,5	0,6	-0,9	19,6	1,6	-0,1	9,8	0,4	-0,3	-1,6	0,2*	3,2	0,0	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,9	0,7	-3,4	11,1	-0,9	-1,7	4,7	-1,2	:	:	2,2	-1,2*	2,0	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,1	-0,5	-4,5	-7,1	-2,0	-1,0	-0,3	-0,5	4,9	3,6	-0,5*	3,2	-0,7*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-0,5	-1,0	-2,6	-4,8	-0,1	-1,2	-2,4	-0,7	2,4	1,1	1,1*	3,4	0,9*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-3,9	0,8	-1,0	-3,9	1,5	1,3	-6,0	1,8	:	:	0,5*	-0,6*	0,3*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-2,7	0,0	-2,4	-3,8	0,1	-1,9	1,3	-1,4	2,8	1,5	0,7*	-1,3*	0,5*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-4,2	0,5	-0,7	-10,8	1,8	0,6	-1,8	1,1	:	:	1,2	-2,0	1,0	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-2,9	0,1	-2,2	-11,5	0,3	-0,1	-6,8	0,4	1,1	-0,2	0,8	-4,7	0,6	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-4,2	0,9	-0,6	-12,6	1,9	0,4	-4,6	0,9	0,5	-0,8	-0,4*	-2,7	-0,6*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-2,2	-1,0	-3,7	-1,5	-1,2	-0,2	-0,3	0,3	:	:	0,2*	1,1	0,0	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	3,1	-0,8	-4,2	9,5	-1,7	-1,8	0,0	-1,3	0,2	-1,1	1,5	2,8	1,3	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,0	0,8	-1,9	0,2	0,6	0,0	4,7	0,5	:	:	0,5	5,9	0,3*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-0,5	0,3	-3,9	-5,6	-1,4	0,2	-2,9	0,7	1,4	0,1	0,8	-2,6	0,6	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,9	-1,0	-4,8	3,8	-2,3	-0,9	0,5	-0,4	3,2	1,9	-0,2*	-3,5	-0,4*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-0,6	1,6	2,5	0,0	5,0	0,9	-2,1	1,4	-0,9	-2,2	-1,1	-4,3	-1,3	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-2,2	0,5	-2,3	-1,6	0,2	-0,3	-5,1	0,2	2,1	0,8	1,1	-1,6	0,9	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-4,3	-0,1	-2,3	-7,1	0,2	-1,3	-0,4	-0,8	-0,2	-1,5	-0,6	-0,9*	-0,8	-0,4	-0,2	-0,4

Източник: Евростат, наблюдение на работната сила на ЕС, национални сметки и статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот EU-SILC (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).

За всеки показател (с изключение на реалния ръст на БРДД, който е представен в парично изражение) трите колони се отнасят за i) годишното изменение в абсолютно изражение; ii) разликата спрямо средните стойности за ЕС (или за еврозоната) през същата година, iii) годишното изменение за съответната държава спрямо годишното изменение на равнището на ЕС или на еврозоната (показва дали положението на държавата се влошава/подобрява по-бързо в сравнение с ЕС/еврозоната, което отразява динамиката на социално-икономическото раздалечаване/сближаване). S1 означава първо полугодие и се основава на сезонно изгладени тримесечни данни.

* обозначава изменения и разлика от ЕС, които не са статистически значими, в по-нататъшния анализ в глава 2 ще бъдат определени на 0.

Приложение 2 Набор от водещи показатели за заетостта и социални показатели със средните стойности за еврозоната като база за сравнение

	Коефициент на безработица			Младежка безработица						Реален ръст на брут.разполагам доход на домакинствата		Процент на риска от изпадане в бедност (18-64)			Неравенство - S80/S20		
				Коеф. на младежка безработица			NEET										
	Г-Г измен. (\$1.2014- \$1.2015)	Отклонение от средното за ЕЗ	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕЗ	Г-Г измен. (\$1.2014- \$1.2015)	Отклонение от средното за ЕЗ	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕЗ	Г-Г измен. (2013-2014)	Отклонение от средното за ЕЗ	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕЗ	Г-Г измен. (2013-2014)	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕЗ	Г-Г измен. (2012-2013)	Отклонение от средното за ЕЗ	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕЗ	Г-Г измен. (2012-2013)	Отклонение от средното за ЕЗ	Г-Г за ДЧ до Г-Г за ЕЗ
EC28 (претеглен)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
E319 (претеглен)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
EC28 (непретеглен)	-0,8	-0,8	0,0	-2,5	-0,8	-0,1	-0,5	0,3	-0,1	1,3	0,0	0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
E319 (непретеглен)	-0,8	~	~	-2,4	~	~	-0,4	~	~	1,3	~	0,3	~	~	0,0	~	~
BE	0,3	-2,0	1,1	-1,2	-1,7	1,2	-0,7	0,0	-0,3	0,5	-0,8	-0,1*	-2,3	-0,4	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	-0,7	-1,2	-2,8	-1,1	-0,4	-1,4	8,2	-1,0	:	:	-0,3*	1,4*	-0,6*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-5,2	-0,1	-3,0	-9,8	-0,6	-1,0	-3,9	-0,6	1,6	0,3	-0,7	-7,1	-1,0	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-4,4	0,5	-2,5	-12,7	-0,1	-0,2	-6,2	0,2	0,1	-1,2	0,2*	-1,6*	-0,1*	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,9	0,5	-0,7	-16,2	1,7	0,1	-5,6	0,5	1,5	0,2	0,3*	1,2	0,0	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-4,5	-0,6	-6,3	-12,9	-3,9	0,4	-0,3	0,8	2,0	0,7	-0,4*	1,6	-0,7	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,9	-1,3	-4,2	-2,1	-1,8	-0,9	3,2	-0,5	:	:	-1,4	-1,7	-1,7	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	14,8	-0,7	-3,7	27,5	-1,3	-1,3	7,1	-0,9	:	:	0,3*	8,4	0,0	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	12,2	-1,3	-4,0	26,3	-1,6	-1,5	5,1	-1,1	0,6	-0,7	0,0	4,7	-0,3*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	-0,3	1,0	0,7	1,1	3,1	0,2	-0,6	0,6	1,2	-0,1	0,0	-2,0	-0,3	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	5,9	0,2	-1,6	20,1	0,8	-0,3	7,3	0,1	:	:	-0,3*	2,1	-0,6*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	1,7	0,6	-0,9	18,8	1,5	-0,1	10,1	0,3	-0,3	-1,6	0,2*	3,1	-0,1*	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,1	0,7	-3,4	10,3	-1,0	-1,7	5,0	-1,3	:	:	2,2	-1,3*	1,9	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,9	-0,5	-4,5	-7,9	-2,1	-1,0	0,0	-0,6	4,9	3,6	-0,5*	3,1	-0,8*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-1,3	-1,0	-2,6	-5,6	-0,2	-1,2	-2,1	-0,8	2,4	1,1	1,1*	3,3	0,8*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-4,7	0,8	-1,0	-4,7	1,4	1,3	-5,7	1,7	:	:	0,5*	-0,7*	0,2*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-3,5	0,0	-2,4	-4,6	0,0	-1,9	1,6	-1,5	2,8	1,5	0,7*	-1,4*	0,4*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-5,0	0,5	-0,7	-11,6	1,7	0,6	-1,5	1,0	:	:	1,2	-2,1	0,9	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-3,7	0,1	-2,2	-12,3	0,2	-0,1	-6,5	0,3	1,1	-0,2	0,8	-4,8	0,5	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-5,0	0,9	-0,6	-13,4	1,8	0,4	-4,3	0,8	0,5	-0,8	-0,4*	-2,8	-0,7*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-3,0	-1,0	-3,7	-2,3	-1,3	-0,2	0,0	0,2	:	:	0,2*	1,0	-0,1*	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	2,3	-0,8	-4,2	8,7	-1,8	-1,8	0,3	-1,4	0,2	-1,1	1,5	2,7	1,2	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,8	0,8	-1,9	-0,6	0,5	0,0	5,0	0,4	:	:	0,5	5,8	0,2*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-1,3	0,3	-3,9	-6,4	-1,5	0,2	-2,6	0,6	1,4	0,1	0,8	-2,7	0,5	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,1	-1,0	-4,8	3,0	-2,4	-0,9	0,8	-0,5	3,2	1,9	-0,2*	-3,6	-0,5*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-1,4	1,6	2,5	-0,8	4,9	0,9	-1,8	1,3	-0,9	-2,2	-1,1	-4,4	-1,4	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-3,0	0,5	-2,3	-2,4	0,1	-0,3	-4,8	0,1	2,1	0,8	1,1	-1,7	0,8	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-5,1	-0,1	-2,3	-7,9	0,1	-1,3	-0,1	-0,9	-0,2	-1,5	-0,6	-1*	-0,9	-0,4	-0,2	-0,4

Приложение 3 Набор от водещи показатели за заетостта и социални показатели с абсолютни стойности през три последователни години

	Коефициент на безработица			Младежка безработица						Реален ръст на брут.разполагаем доход на домакинствата			Процент на риска от изпадане в бедност (18—64)			Неравенство - S80/S20		
				Коеф. на младежка безработица			NEET											
	2013	2014	S1.2015	2013	2014	S1.2015	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2011	2012	2013
EC28 (претеглен)	10,9	10,2	9,7	23,7	22,2	20,9	13,2	13,0	12,5	-1,0	-0,3	0,7	15,9	16,3	16,4	5,0	5,0	5,0
E319 (претеглен)	12,0	11,6	11,2	24,4	23,7	22,6	13,1	12,9	12,6	-1,8	-0,4	0,7	16,1	16,6	16,7	5,0	4,9	5,0
EC28 (непретеглен)	11,2	10,5	9,9	26,4	24,5	22,6	12,8	12,8	12,3	-1,5	0,1	1,3	15,2	15,4	15,6	4,8	4,8	4,8
E319 (непретеглен)	11,8	11,3	10,7	26,6	25,2	23,4	12,6	12,4	12,0	-2,0	-0,2	1,3	15,2	15,4	15,7	4,7	4,8	4,8
BE	8,4	8,5	8,7	23,7	23,2	21,7	12,3	12,7	12,0	0,6	-0,6	0,5	12,9	13,5	13,4	3,9	4,0	3,8
BG	13,0	11,4	10,0	28,4	23,8	22,3	21,5	21,6	20,2	-1,2	5,9	:	18,2	17,4	17,1	6,5	6,1	6,6
CZ	7,0	6,1	5,5	18,9	15,9	13,6	8,9	9,1	8,1	-1,2	-0,8	1,6	9,1	9,3	8,6	3,5	3,5	3,4
DK	7,0	6,6	6,3	13,0	12,6	10,7	6,6	6,0	5,8	-0,4	-1,3	0,1	13,1	13,9	14,1	4,4	4,5	4,3
DE	5,2	5,0	4,8	7,8	7,7	7,2	7,1	6,3	6,4	0,7	0,7	1,5	16,4	16,6	16,9	4,5	4,3	4,6
EE	8,6	7,4	6,2	18,7	15,0	10,5	12,2	11,3	11,7	0,2	6,2	2,0	18,0	17,7	17,3	5,3	5,4	5,5
IE	13,1	11,3	9,8	26,8	23,9	21,3	18,7	16,1	15,2	-0,4	-0,6	:	15,1	15,4	14,0	4,6	4,7	4,5
EL	27,5	26,5	25,5	58,3	52,4	50,9	20,2	20,4	19,1	-7,4	-8,3	:	20,0	23,8	24,1	6,0	6,6	6,6
ES	26,1	24,5	22,9	55,5	53,2	49,7	18,6	18,6	17,1	-5,4	-1,8	0,6	19,0	20,4	20,4	6,3	6,5	6,3
FR	10,3	10,3	10,4	24,9	24,2	24,5	12,5	11,2	11,4	-0,8	-0,1	1,2	13,5	13,7	13,7	4,6	4,5	4,5
HR	17,3	17,3	16,6	50,0	45,5	43,5	16,6	19,6	19,3	-2,9	-3,4	:	18,6	18,1	17,8	5,6	5,4	5,3
IT	12,1	12,7	12,4	40,0	42,7	42,2	21,0	22,2	22,1	-5,3	-0,6	-0,3	18,5	18,6	18,8	5,6	5,5	5,7
CY	15,9	16,1	15,8	38,9	36,0	33,7	16,0	18,7	17,0	-7,9	-4,5	:	11,5	12,2	14,4	4,3	4,7	4,9
LV	11,9	10,8	9,8	23,2	19,6	15,5	14,9	13,0	12,0	1,6	5,5	4,9	20,2	19,3	18,8	6,5	6,5	6,3
LT	11,8	10,7	9,4	21,9	19,3	17,8	11,2	11,1	9,9	0,2	4,3	2,4	20,2	17,9	19,0	5,8	5,3	6,1
LU	5,9	6,0	6,0	16,9	22,3	18,7	5,9	5,0	6,3	:	:	:	13,1	14,5	15,0	4,0	4,1	4,6
HU	10,2	7,7	7,2	26,6	20,4	18,8	14,8	15,5	13,6	-3,3	1,4	2,8	13,6	13,6	14,3	3,9	4,0	4,2
MT	6,4	5,9	5,7	13,0	11,8	11,8	10,6	9,9	10,5	:	:	:	13,1	12,4	13,6	4,0	3,9	4,1
NL	7,3	7,4	7,0	13,2	12,7	11,1	4,9	5,6	5,5	-1,4	-1,0	1,1	10,5	10,1	10,9	3,8	3,6	3,6
AT	5,4	5,6	5,7	9,7	10,3	10,0	6,8	7,3	7,7	1,9	-1,8	0,5	13,1	13,3	12,9	4,1	4,2	4,1
PL	10,3	9,0	7,7	27,3	23,9	21,1	11,8	12,2	12,0	1,1	2,8	:	17,1	16,5	16,7	5,0	4,9	4,9
PT	16,4	14,1	13,0	38,1	34,7	32,1	13,9	14,1	12,3	-5,3	-1,0	0,2	16,2	16,9	18,4	5,7	5,8	6,0
RO	7,1	6,8	6,9	23,7	24,0	22,8	16,8	17,0	17,0	-3,2	:	:	21,0	21,0	21,5	6,2	6,3	6,6
SI	10,1	9,7	9,4	21,6	20,2	17,0	9,3	9,2	9,4	-3,8	-1,9	1,4	11,7	12,2	13,0	3,5	3,4	3,6
SK	14,2	13,2	11,8	33,7	29,7	26,4	13,8	13,7	12,8	-1,7	1,7	3,2	12,4	12,3	12,1	3,8	3,7	3,6
FI	8,2	8,7	9,3	19,9	20,5	22,6	8,6	9,3	10,2	0,1	0,4	-0,9	12,8	12,4	11,3	3,7	3,7	3,6
SE	8,0	7,9	7,7	23,6	22,9	21,0	7,8	7,5	7,2	3,7	1,7	2,1	12,5	12,9	14,0	3,6	3,7	3,7
UK	7,6	6,1	5,6	20,7	16,9	15,5	13,9	13,2	11,9	2,6	-0,7	-0,2	14,1	15,3	14,7	5,3	5,0	4,6

Източник: Евростат, наблюдение на работната сила на ЕС, национални сметки и статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот EU-SILC (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).

Приложение 4: Обобщение на разглеждането на набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели

	Коефициент на безработица	Коефициент на младежка безработица	Дял на NEET	Брутен разполагаем доход на домакинствата	Процент на изложените на риск от бедност	Неравенство S80/S20
Държави с най-добри резултати	Германия	Дания Германия Австрия Естония	Дания Нидерландия Швеция Германия	Латвия Унгария Словакия	Чешка република Финландия Словакия Нидерландия	Чешка република Словакия Финландия Нидерландия Швеция Словения
По-добре от средното	Естония Чешка републ. Дания Унгария Нидерландия Обед.кралство Люксембург Малта Румъния България Ирландия Литва Полша Словакия	Латвия Чешка републ. Нидерландия Обед. кралство Словакия Малта	Чешка република Литва Словения Унгария Португалия	Литва Швеция	Австрия Белгия Франция Словения Ирландия Обединено кралство	Белгия Дания Австрия Унгария Малта Обед.кралство
Средно	Латвия Словения Швеция	Ирландия Полша Словения Белгия Литва Унгария Швеция Румъния България Люксембург	Латвия Обединено кралство Белгия Франция Полша Словакия	Чешка реп. Германия Естония Испания Нидерландия Франция Словения	България Дания Германия Люксембург Полша Унгария	Хърватия Франция Полша Германия Кипър Ирландия

Приложение 5 Методологична бележка за установяване на тенденции и равнища в набора

В средата на 2015 г. Европейската комисия и държавите членки обсъдиха начини за подобряване на анализа, разглеждането и тълкуването на набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели с оглед на следващата версия на СДЗ, и по-специално въпроса за разработване на методика за оценка на резултатите на държавите членки въз основа на набора. Беше договорено, че методиката, която ще се прилага, следва да може да предоставя, за всеки показател, стойност за относителното класиране на всяка държава членка в съответствие със стойността на нейния показател (стойност), в рамките на разпределението на стойностите на показателите (стойностите) на ЕС-28. Методиката ще се прилага както за годишни равнища (равнища), така и за годишни изменения (изменения), като така се дава възможност за цялостна оценка на резултатите на държавите членки.

За постигането на тази цел може да бъде приложен широко използван и пряк подход. Това включва анализ, за всеки показател, съответно на разпределението на равнищата и измененията, и откриване на стойностите (резултати на държави членки), които значително се отклоняват от общата тенденция — тоест, в статистически смисъл, това е откриване на „стойности, силно различаващи се от нормалните“ в разпределението на резултатите на ЕС-28 за този показател.

За да може да се приложи този подход, преди да се пристъпи към анализа е целесъобразно резултатите на държавите членки за всеки показател да се преобразуват в стандартизирани стойности (известни също като z-стойности), които имат предимството, че дават начин за приравняване на различните мащаби, като по този начин се дава възможност един и същ мащаб да се прилага за всички показатели.

Това се постига чрез стандартизиране на суровите измервания както на равнищата, така и на измененията, за всеки показател, съгласно следната формула:

$$z - \text{score for } MS_x = \frac{[MS_x \text{ indicator} - \text{average } (MS \text{ indicator})]}{\text{standard deviation } (MS \text{ indicator})}$$

Този подход дава възможност на всяка държава членка да изрази суровото измерване на показателя си в брой стандартни отклонения от средната стойност. След това резултатите на всяка държава членка могат да се оценят и класират въз основа на получените резултатни z-стойности спрямо набор от предварително определени прагове, които могат да бъдат представени като кратни на стандартното отклонение. Следва да се отбележи, че подобна методика вече е договорена и използвана в миналото в контекста на Рамката за оценка на Работната група по въпросите на методологията за оценка на структурните реформи, свързани с Лисабонската стратегия (LIME)³⁷.

³⁷ Европейска комисия (2008 г.), „Рамката за оценка на LIME: методически инструмент за сравнение, в контекста на Лисабонската стратегия, на резултатите на държавите — членки на ЕС, по отношение на БВП и на двадесет области на политиката, засягащи растежа“, European Economy Occasional Papers № 41/2008.

Най-важният въпрос в рамките на този подход е определянето на граници на изключване. Като се има предвид, че не може да се направи параметрично допускане за разпределението на наблюдаваните сурови измервания за показателите за заетостта³⁸, обичайна практика е при избора на праговете да се използва проверено в практиката правило. Според анализа на водещите показатели, използвани в набора, и като се има предвид, че колкото по-ниски са стойностите на показателите за безработицата и NEET, толкова по-добри са резултатите, предложението е да се вземе предвид следното³⁹:

1. Всяка стойност под -1 като много добър резултат
2. Всяка стойност между -1 и $-0,5$ като добър резултат
3. Всяка стойност между $-0,5$ и $0,5$ като неутрален резултат
4. Всяка стойност между $0,5$ и 1 като лош резултат
5. Всяка стойност над 1 като много лош резултат⁴⁰

Предлаганата методика е за оценка на резултатите по всички показатели за всяка държава членка по отношение както на равнищата, така и на измененията. По този начин резултатът от тази стъпка за всеки от показателите ще бъде оценката на резултатите на държавите членки по отношение както на равнищата, така и на измененията, в съответствие с петте критерия, както е показано в таблица 1:

Таблица 1: Предложение за прагови z-стойности

прагови z-стойности					
	$-1,0$	$-0,5$	0	$0,5$	$1,0$
	(под)	(под)	(между)	(над)	(над)
	Оценка				
Равнища	Много ниско	Ниско	Средно	Високо	Много високо
Изменения	Много под средното	Под средното	Средно	Над средното	Много над средното

³⁸ проведени са тестове както за нормално, така и за Т-образно разпределение, в резултат на което всички хипотези за такова разпределение са били отхвърлени.

³⁹ В рамките на работната група бяха обсъдени различни граници на изключване. Настоящото предложение отразява резултатите от този процес.

⁴⁰ В случай на нормално разпределение избраните граници на изключване съответстват приблизително на 15 %, 30 %, 50 %, 70 % и 85 % от кумулативното разпределение.

Чрез комбиниране на оценяването на равнищата и измененията е възможно класирането на цялостните резултати на дадена държава в съответствие с всеки показател, в рамките на една от следните седем категории. Цветовите обозначения са отразени във фигури 3, 4, 5, 17 и 18.

Държави с най-добри резултати	с резултати под $-1,0$ за равнищата и под $1,0$ за измененията	Държави членки с много по-добри равнища от средните за ЕС и с положение, което се подобрява или не се влошава много по-бързо от средното за ЕС
По-добре от средното	с резултати между $-1,0$ и $-0,5$ за равнищата и под 1 за измененията, <u>или</u> с резултати между $-0,5$ и $0,5$ за равнищата и под $-1,0$ за измененията	Държави членки с по-добри равнища от средните за ЕС и с положение, което се подобрява или не се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Средно/неутрално	с резултати между $-0,5$ и $0,5$ за равнищата и между $-1,0$ и $1,0$ за измененията	Държави членки със средни равнища и с положение, което нито се подобрява, нито се влошава много по-бързо от средното за ЕС
С добри, но влошаващи се стойности	с резултати под $-0,5$ за равнищата и над 1 за измененията <i>и</i> с изменение над нулата ⁴¹	Държави членки с по-добри или много по-добри равнища от средните за ЕС, но в които положението се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Слаби, но с подобряващи се стойности	с резултати над $0,5$ за равнищата и под $-1,0$ за измененията	Държави членки с по-лоши или много по-лоши равнища от средните за ЕС, но в които положението се подобрява много по-бързо от средното за ЕС
За слеене	с резултати между $0,5$ и $1,0$ за равнищата и над $-1,0$ за измененията, <u>или</u> с резултати между $-0,5$ и $0,5$ за равнищата и над $1,0$ за измененията	Тази категория обединява два различни случая: i) държави членки с по-лоши равнища от средните за ЕС и с положение, което се влошава или не се подобрява достатъчно бързо ii) държави членки със средни за ЕС равнища от средните за ЕС, но в които положението се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Критични ситуации	с резултати над $1,0$ за равнищата и над $-1,0$ за измененията	Държави членки с много по-лоши равнища от средните за ЕС и с положение, което се влошава или не се подобрява достатъчно бързо

Що се отнася до brutния располагаем доход на домакинствата (БРДД), който е представен само при измененията, се използва следната класификация (вж. фигура 14).

Държави с най-добри	с резултати над $1,0$ за измененията	Държави членки с изменения много над средните за ЕС
----------------------------	--------------------------------------	---

⁴¹ Последното условие не позволява на държава членка с „ниско“ или „много ниско“ равнище да бъде означена като „с влошаващи се стойности“, когато показва изменения, които са „много над средното“, но продължават да намаляват.

результати		
По-добре от средното	с резултати между 1,0 и 0,5 за измененията	Държави членки с изменения над средните за ЕС
Средно/неутрално	с резултати между -0,5 и 0,5 за измененията	Държави членки със средни промени
За следене	с резултати между -0,5 и -1,0 за измененията	Държави членки с изменения под средните за ЕС
Критични ситуации	с резултати под -1,0 за измененията	Държави членки с изменения много под средните за ЕС

Изчисляване на доверителни интервали за социални показатели и тяхното прилагане в методиката

EU-SILC е извадково проучване, което означава, че се провеждат интервюта само с малка част от съвкупността (с извадката). От резултатите, получени за извадката, статистическата теория позволява след това да се оценят някои характеристики на цялата съвкупност с процент на грешка, който може да бъде количествено определен. Това означава, че когато се разглеждат показатели, следва да разглеждаме и свързаните с тях измерители на точността; по същия начин, когато разглеждаме номиналното изменение в стойността на даден показател от една година за следващата, следва да отчитаме измерителите на точността, тъй като може да се окаже, че предвид присъщия процент на статистическа грешка в действителност няма изменение в стойността на този показател.

EU-SILC е комплексно проучване с участието на различни модели на извадки в различните държави. Поради тази причина не са пряко приложими стандартни методи „от учебника“ за изчисляване на измерителите за точността. Със съществена методологична подкрепа на мрежата от експерти Net-SILC2 Евростат е избрал да прилага подход на линеаризация в съчетание с метода „гнездо от последна степен“ за оценка на дисперсията. Получените оценки след това се използват за оценка на това дали годишните измененията или разлики в равнищата, отнесени към средните стойности за ЕС, са статистически значими или не.

Обобщена таблица на границите на изключване

		Много ниско	Ниско	Средно	Високо	Много високо
КБ	Равнища	под 4,9 %	под 7,4 %	между 7,4 % и 12,4 %	над 12,4 %	над 14,9 %
	Изменения	под -1,6 процентни пункта	под -1,2 процентни пункта	между -1,2 и -0,4 процентни пункта	над -0,4 процентни пункта	над 0,0 процентни пункта
КМБ	Равнища	под 11,0 %	под 16,8 %	между 16,8 % и 28,5 %	над 28,5 %	над 34,3 %
	Изменения	под -4,2 процентни пункта	под -3,3 процентни пункта	между -3,3 и -1,5 процентни пункта	над -1,5 процентни пункта	над -0,6 процентни пункта
NEET	Равнища	под 7,7 %	под 10,0 %	между 10,0 % и 14,5 %	над 14,5 %	над 16,8 %
	Изменения	под -1,3	под -0,9	между -0,9 и -0,1 процентни	над -0,1	над 0,4

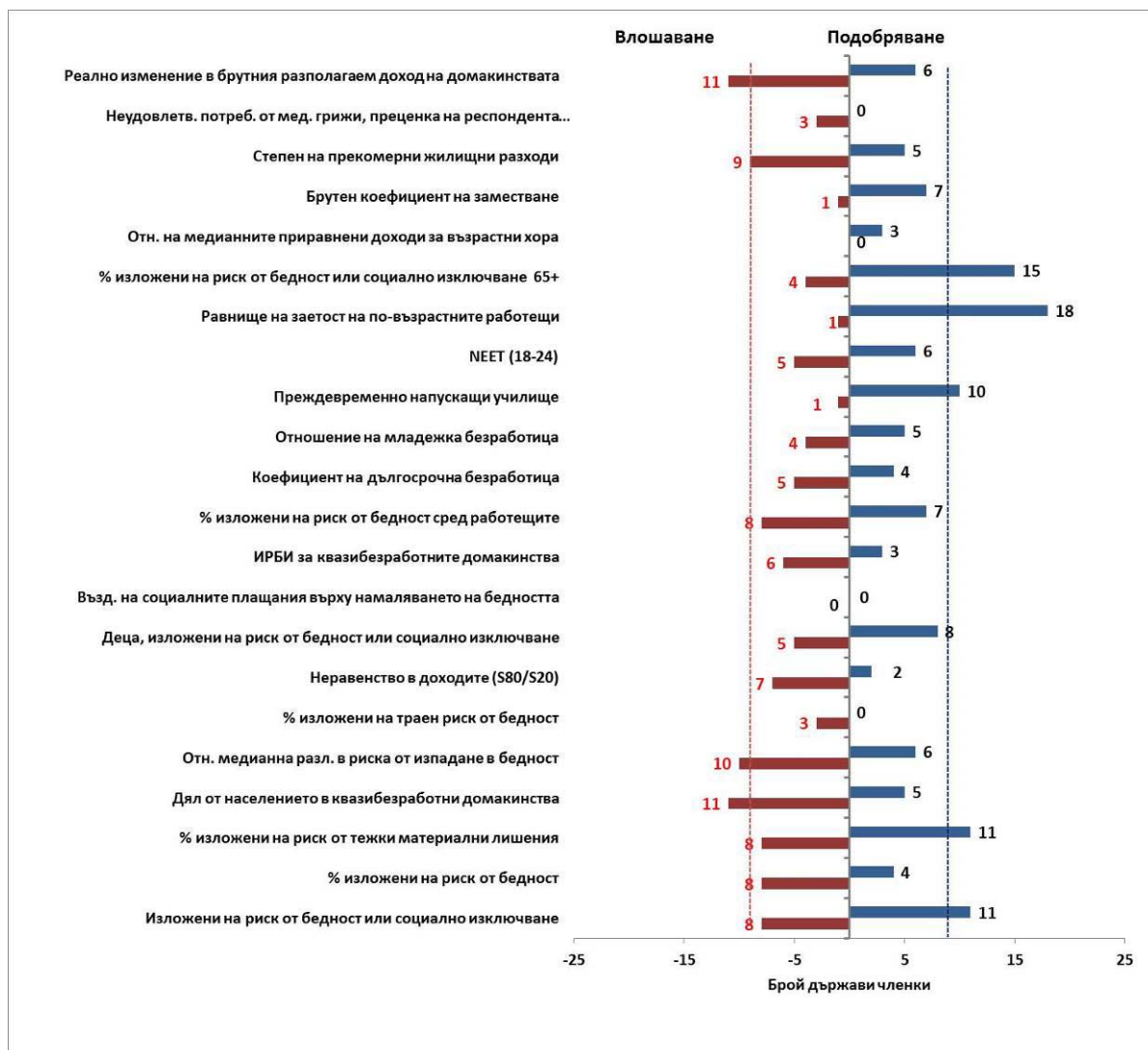
		процентни пункта	процентни пункта	пункта	процентни пункта	процентни пункта
БРДД	Изменения	под -0,1 %	под 0,6 %	между 0,6 % и 2,0 %	над 2,0 %	над 2,7 %
AROP (18-64 г.)	Равнища	под 12,2 %	под 13,9 %	между 13,9 % и 17,3 %	над 17,3 %	над 19,0 %
	Изменения	под -0,6 процентни пункта	под -0,2 процентни пункта	между -0,2 и 0,6 процентни пункта	над 0,6 процентни пункта	над 1,0 процентни пункта
Съотношение S80-S20	Равнища	по-малко от 3,8	по-малко от 4,3	между 4,3 % и 5.4	над 5,4	над 5,9
	Изменения	по-малко от - 0,2	по-малко от -0,1	между -0,1 и 0,2	над 0,2	над 0,3

Приложение 6 Обобщен преглед на основните предизвикателства по отношение на заетостта и особено добри резултати на пазара на труда съгласно Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на заетостта (C=предизвикателство; G=добър резултат на пазара на труда) — приет през юни 2015 г.⁴²

⁴² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9307-2015-INIT/bg/pdf>

Държава	Участие на пазара на труда	Функциониране на пазара на труда, борба със сегментацията	Активна политика по заетостта	Социално осигуряване	Баланс между професионалния и семейния живот	Създаване на работни места	Равенство между половете	Предлагане на умения и производителност, учене през целия живот	Образователни и обучаващи системи	Механизми за определяне на заплатите и изменения в разходите за труд
BE	C	C	C	C/G	C	C	C	C	C	C
BG	C	C	C	C/G	C	C		C	C	C
CZ	C/G		C	G	C		C	G	G	
DK	C/G	G		C/G	C/G			C/G		
DE	G		C	C	C	G	C	C	C/G	
EE	G	G	C	C/G	C		C	C	C/G	
IE	C		C	C/G	C/G			C/G	C/G	
EL	C		C	C	C	C		C	C	
ES	C	C/G	C	C	C	C/G	C/G	C	C	G
FR	C/G	C		G		C		C/G	C	C
HR	C	C/G	C	C	C		G	C/G	C/G	
IT	C/G	C	C	C/G	C/G	C	C/G	C	C	C
CY	C	C	C	G	C	C	C/G	C/G	C/G	
LV	C/G	G	C	C	C	C		C/G	C	
LT	C/G	C	C	C	C	C	G	C/G	C/G	
LU	C/G		C	C		G			C/G	C
HU	C/G			C	C	C/G		C/G	C	
MT	C/G	G	C/G	C	C/G	G	C/G	C	C	
NL	C/G	C		C/G			C			
AT	C/G	G	G	C/G	C	C/G	C		C/G	
PL	C	C	C	C	C		C	C	C/G	
PT	C	C	C		G	C		C	C	
RO	C	C/G	C	C/G	C	C	C	C	C	C
SI	C	C/G	C	C	G	G	G	C	G	C/G
SK	C	C	C	C	C		C	C	C/G	
FI	C	C	C	G			G		G	C
SE	C/G	G	G		G	C		G	C/G	
UK	C/G	G		C	C	G		C	C/G	

Приложение 7: Обобщен преглед на установените от Комитета за социална закрила „социални тенденции, които да бъдат следени“ и държави членки, за които има статистически значимо влошаване или подобрене



2012-2013 г.	ДЧ със значително влошаване	ДЧ със значително подобрение
Изложени на риск от бедност или социално изключване	DE, EL, MT, NL, PT, SI, SE, UK	BE, BG, CZ, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
% изложени на риск от бедност	CY, EE, LT, LU, MT, NL, PT, SI	BE, CZ, FR, FI
% изложени на тежки материални лишения	DK, DE, EL, CY, LU, NL, PT, UK	BE, BG, EE, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Дял от населението (0-59) в (квази)безработни домакинства	DK, EL, ES, IT, CY, LU, NL, PT, SI, SE, UK	EE, FR, HR, LV, RO
Относителна медианна разлика между рисковете от бедност	EL, IT, LT, LU, MT, AT, PT, RO, SI, SK	CZ, EE, HR, CY, LV, UK
% изложени на траен риск от бедност	EL, LT, AT	
Съотношение на квантили за доходите (S80/S20)	BG, DE, LT, LU, HU, MT, SI	BE, UK
Деца, изложени на риск от бедност или социално изключване	EL, LT, PT, SI, UK	BE, CZ, FR, HR, IT, LV, RO, FI
ИРБИ за населението в (квази)безработни домакинства	EE, FR, IT, CY, LU, PT	DE, FI, UK
% изложени на риск от бедност сред работещите	DE, CY, LT, LU, HU, MT, PT, SI	BE, CZ, DK, EE, EL, RO, UK
Коефициент на дългосрочна безработица	EL, ES, IT, CY, PT	EE, IE, LV, LT
Преждевременно напускащи училище	SK	BE, DK, IE, EL, ES, FR, CY, LU, PT, UK
Отношение на младежка безработица (15-24)	BE, HR, CY, NL	DK, EE, IE, LV, LU
NEET (18-24)	BE, HR, IT, CY, NL	DE, IE, FR, LV, LU, MT
Равнище на заетост на по-възрастните работещи (55-64)	CY	BE, BG, CZ, DE, EE, IE, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, AT, PL, UK
% изложени на риск от бедност или социално изключване при възрастните хора (65+)	EE, LV, LU, UK	BE, BG, DK, FR, IT, CY, LT, HU, MT, PL, PT, RO, SK, FI, SE
Отн. на медианните приравнени доходи за възрастни хора		CY, HU, SK
Брутен коефициент на заместване	BG	EL, IT, LT, HU, MT, SK, UK
Неудовлетв. потреб. от мед. грижи, преценка на респондента	EL, IT, LV	
Степен на прекомерни жилищни разходи	CZ, EL, HR, IT, LU, NL, SI, FI, UK	BE, EE, FR, HU, RO
Реално изменение в brutния разполагаем доход на домакинствата	BE, CZ, DK, EL, IT, NL, AT, PT, SI, FI, UK	DE, ES, LV, LT, HU, SK

Забележка: Социалните тенденции, които да бъдат следени през периода 2012—2013 г., утвърдени от Комитета за социална закрила на 23 февруари 2015 г. въз основа на наличните данни към този момент, сочат влошаване в повече от 1/3 от държавите членки и са оцветени в червено в таблицата по-горе (Източник: Социална Европа: Постигане на приобщаващ растеж. Годишен доклад на Комитета за социална закрила относно социалното положение в Европейския съюз през 2014 г.)